

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1956
АПРЕЛЬ
25
СРЕДА
№ 85 (3538)
Өртээ 20 коп.

Бистид үе болза, марксизм-ленинизмниң улам-на тиелеп турар идеяларының улуг тиилелгезиниң үези болуп турар. Ол идеялар хей-аът кирген Совет Эвилелиниң Коммунистик партиясыга улусту ооң эчис сорулгазы—коммунизмче бүзүрөлдиг аппар чоруур.

(В. И. Ленинниң төрүтүнгөн хүнүндөн бээр 86 чыл онга холбаштыр Москвага болган байырык хуралга эш Д. Т. Шелютун илеткелден).

Ленинниң херээ чурттап, тиилеп турар

ССР Эвилелиниң Улуг театрына болган байырык хурал

Ажылчы чоннарың геннадык баштыңчы, Коммунистик партияның болган делегейде бир дугаары социалисттик күрүениң үндөлөкчиси — Владимир Ильич Ленинниң төрүтүнгөн хүнүндөн бээр 86 чыл болган оюн совет кижилер, бүгү депшигайлыг кижилер төрөлгөн байырык-биле демделгез.

«Ленин» деп өргөтүлгө ат делегейниң улустарының яны-бүгү дымдарының ырында ханы хүндүткөл болган ийгиликчи-биле адатынган турар. Ленинниң идеяны масалар чыл санады улам-улау-биле болган күштүү-биле шийгээнип ан турар. Ленинниң идеяларын амьдыраччы улуг жүр болганда өскү. Ам совет улустун ботталдырар даш кызылхай демежилеп турары СЭКП-ниң ХУ съездинин шийтирилгени оң онза тодазы-биле илереп турар.

1956 чылдың апрель 22. Бистид Төрөөн чуртувустун наймасы — Москваың бажынарның ырында кызыл тустар. Төгүдүгү хүнүгү Москвада бүгү улустун байырык кылдыр демделгезинер. Муң-муң кижилер В. И. Ленинниң Топ музейине, ССР-ниң Революция музейине чорашпалар, Ленинниң эскерилгелер чорашпалар, И. Ленинниң Кремльде ажылдар кабинетине болган квартираларына чорашпалар. Хей-хей кижилер төрөө Илчичиниң үтүндүрбас омур-хевирин көргүскен кино документаларын көргөспөр.

Владимир Ильич Ленинниң төрүтүнгөн хүнүндөн бээр 86 чыл онга холбаштырар Улуг театр болуп байырык хуралче чүс-чүс кижилер келгенин 6 шапка чоруп турганар. Ол театрың салгына 35 чыл мурунда Советтериниң IX Бүгү-россий съездинде В. И. Ленинниң илетке кылган. Ол болза, чакытык улустун мурунуга чаа, тайбык байлага кылган бири өчкөү болуп. Илеткеге социалистик республиканы тургузарың, ажылчы аңгы биле тарачынарның эвилелди бажынарның чугула сорулгаары салдырган турган. «Бис бо сорулгаары шийтирилээр бис, ажылчы аңгы-биле тарачынарның эвилелин чер кырынга дау каныг-даа күштер чаралдырып шыдаас ыңдыг болжып кылдыр тургузар бис» деп Владимир Ильич чугаазаан.

Венгр Улус Республиканың Күрүне хуралының төлөөлериниң Москвада келгени

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң чалааны-биле апрельдин 20-де күрүне хуралының Даргазы Шандор Ронага баштапкан Венгр Улус Республиканың Күрүне хуралының төлөөлери Москвада келген. Төлөөлериң составында: И. Дарабош, Ф. Элекеш, Ш. Гапшар, И. Хайду, И. Юхас, А. Кипши, П. Ломонош, М. Наль, К. Поиграц, Э. Саледжи-Барош, Э. Урбан, М. Жофиев, Б. Ошват, төлөөлериң секретары Я. Фер.

Венгр Улус Республиканың болган Совет Эвилелиниң туктары-биле шиметинген Вузово аэропортунга төлөөлериң ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Эвилелиниң Советиниң Даргазы А. П. Волков, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Националар Советиниң Даргазының оралакчысы Н. Е. Ахматович, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиуму-

Улуг Ленинниң баш бурунгаар мерген өттүр көргөн чоруп боттанган. Социалисттик күрүениң күчү-шымалың болган тилетирбес чорунуң үндөсүн — ажылчы аңгы биле колхозчу тарачынарның эвилели казангызыңдан-даа артык бузулбас болжып бижып.

Москва хоорайның партия, совет болган хей-ниити организацияларының байырык хуралына яны-бүгү салгалдарың төлөөлөччилери — хааныг бауга болган буржуазияга улур Ленинниң улуртулазы-биле демиселеп чоран партияның ветераннары, 1905—1907 чылдарың революция тулачушкуннарының, хамааты дайыны киргизчилери, беш чылдарың мадырлары келгенер. Залга мурун ачкыч бүүдүрүлгөчлөр, бүүдүрүлгөчлериң улур-тукчулары, партия болган совет акылдакчылар, Совет Армияның дайычылары чыгыпалар. Национал Улуг хуралдың даргазы К. Пырвулескиге баштапкан Румын Улус Республиканың Национал Улуг хуралының төлөөлери олурушпалар.

Сценаның дөрүңдө, эвилелешкен 16 республикаларың күрүне туктары-биле жожаалатылган — Владимир Ильич Ленинниң скульптуралык улуг портрети. «Ленинниң улам тиилеп турар өрөдиг делегерин!» деп сөстөр алдынан чырып турар. Ийи талаарында 1870 болган 1956 деп саннар.

Хүндүдүгү таңымы шийчеш дивейи түрүп турган.

Сценана: «Коммунизм тургузушкуну даш демиселге совет улустун хей-аът кырдык болжып улуртуучу улуг күжү — Совет Эвилелиниң Коммунистик партиясы делегерин!» деп лозунг.

Президиумга эштер Е. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. З. Сабуров, М. А. Суслев, Г. К. Жуков, Д. Т. Шенников, Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, А. Б. Арестов, П. Н. Поспелов олар көстүп келгезе чыгыпалар үргүчүлөдиг адим чаксаакыны-биле уткааннар.

Байырык хуралды К. Е. Ворошилов ачтыган.

Совет Эвилелиниң күрүне гимниңи залга чагылаан турган.

Илеткез кыллары-биле СЭКП ТК-ның секретары Л. Т. Шенникова сөс берген. Хурал соода концерт болган.

Владимир Ильичиниң чамдык чогаалдары каталог-каталог хей удаа парланган. «Аныяк эвилелериниң сорулгалары» деп брошюраны 36 каталог, «Империализм дөргө капитализмниң дээди чалазы болжып» деп ажылды — 192, «Күрүне болган революция» — 179, «Чүңү кылдырыл!» — 151, «Демократик революцияга социал-демократияны ийи тастыкканы» — 142, «Коммунизмде урулгаларың «чөөр-өөр» аары» — 131, «Бир бажым бурунгаар, ийи бажым аткаар» — деп нояну 118 каталог парлап үндүргөн. «Материализм болган эмпириокритицизм», «Улуг эгелешкиң», «Совет эрге-чакырганың эгелешчиг сорулгалары», «Националлар бот-башкаларын эргезиниң дугайында» болган еске-даа чогаалдар ССРЭ-ниң болган даштык чурттарың улустарының дымдарының кырынга он-он каталог парлатынган үгөн.

СЭКП ТК-ның чанында марксизм-ленинизмниң Институту чамдык айтырылганың талазы-биле В. И. Ленинниң чогаалдарының чымдаларың парлаар дугайында ажылды үргүчүлөп турар. Владимир Ильич Ленинниң дугайында революстуг демиселдиң талазы-биле оон сораттериниң, төрөдериңиң, Ленинниң чөөк билер база оон-биле үр ажылдап чоран кижилерниң сактымшынарның чымдалың ийи эвезек кылдыр бо чымын парлап үндүрер деп турар.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

В. И. Ленинниң чогаалдарының баштайгы чөөрби томунг үндүрүлгези партияның IX съездинин доктаанып бугулар 1920—1926 чылдарда парлатынган үгөн, элөөн каш чымдар эртен сөзүндө — ийги болжып үшкү үндүрүлгелери орус, украин, белорус, грузин, азербайджан, армян дымдар кырында, оон сөзүндө — дөртүгү үндүрүлгези — бүгү эвилелешкен республикаларың улустарының дымдарының кырынга парлатылган.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы

Н. А. Булганинның болган ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиум кежигүвү Н. С. Хрущевтун Англияда чоруп турары

Лондон Ситиниң Муниципалдык чөвүлелине болган шайлалга

ЛОНДОН, апрель 20. (СЭТА-ның туснай корр.). ССРЭ-ниң болган Велкобританияның улуртукчуларының аразына чугаалажышкыннар бөгүн эртенгиңиң 10 шап 30 минутада Премьер-Министр сэр Антони Илениң Даунинг-стрит кудумчузуңуң 10 дугаар бажыңында реалденцияныга каталог эгелгез.

Ол учуражышкының доозулган сөзүндө 12 шап 30 минутада эштер П. А. Булганин болган Н. С. Хрущев олар автомашиналарга олуруп алган Лондон Ситиниң Лорд-мэриниң Мэншен-хаузуңуң резиденцияныче чорупканнар, совет улуртукчуларың алдары даш анаа байырык шайлага болган. Англи наймсалдык сандык кварталы — Ситиниң дал ортуңуңа турар Мэншен-хаузуңуң мурунуга хей санын лондончулар чыгып келген, Н. А. Булганин болган Н. С. Хрущевка байыр чедирип турганар. Ситиниң хей санын контораларың болган албан черлериниң албан-хаакчылары база анаа белген кижилер Мэншен-хаузуңуң чоотунда кудумчуларга улуг-улуг бажынарның өчкө чорупкан сонталарында долур чыгыпалар турган. Олар совет улуртукчуларга ийги байыр чедирип, оларже холдарын чайып, оларны «ура!» деп кыйгылар-биле улук турганар.

Мэншен-хаузуңуң чанында администрациятың бажының тулунда ажылдап турар ажылчылар аалчылары оңза эзилбиле уткааннар.

Лорд-мэр Экройтун чок үезинде Лондон Ситиниң Лорд-мэриниң хуулазгезин күдөспөп турар сэр Сеймур Говард Мэншен-хаузуңуң хуулазгезиниң аалчысы Н. А. Булганин болган Н. С. Хрущевту улук алган.

Ситиниң Лорд-мэриниң бугула-чакытык улуг хевин кедип алган сэр Сеймур Говард-биле калып хаажып кылган кызыл болган көк төргү бугула улук хевиниң кеткелгези ордерменнер, шерифтер болган муниципалитеттиң еске-даа албан дукаалдыг кижилери анаа турган. Кромвельдин үезиниң хевин кеткен болган чөпсөөн туткан муниципалдык камталалдын шерифтериниң таңымын совет аалчыларың алдары даш залга тургузупкан. Шайлагага келген хей саныг аалчы-

лар улук алымшыкына киргискенер. Премьер-Министр сэр А. Иден оларның аразына турган.

Н. А. Булганин болган Н. С. Хрущевту, а ол ышкаш А. Иленин база еске-даа англи улуртукчу ажылдакчыларың аалчылар алым чаксап уткааннар.

Шайлаганы Мэншен-хаузуңуң «Египет залына» тургускан. Анаа 300 ажык аалчылар олуршкан. Лондон Ситиниң судде демзениң адаанда кол столдун артында олуттарга сэр Сеймур Говард, Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев, сэр Антони Иден, Иштик херектер министри Г. Ллойд-Джордж, Сан министри Г. Макмиллан, Чурттага тудуунуң болган черлерин бот чакырганың министри Д. Сэндис, Салы министри П. Торнкрофт, лейборист партияның баштыны Х. Гейтсвелл, лорд Этлин, Лондон дипломаттык корпусун баштыны — Норвегияның элчиси П. Пребесен, нацияларың Британ дем-каттыштырылганында кирип турар чурттарың дээди комиссарлары, Лондон Ситиниң ордерменнери, а ол ышкаш Н. А. Булганин болган Н. С. Хрущевту оларны аян чорунга улук чоруп кижилер — оларны аразында ССРЭ-ниң Культура Министри Н. А. Михайлов, ССРЭ-ниң Даштык херектер Министриниң Бирги ораалакчысы А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Велкобританияда Элчиси А. Я. Малик, даштык салыг Министриниң ораалакчысы П. Н. Кумкин болган өскелер-даа олуршпалар. Аалчыларың аразына Лондонду эрге-чакыргаларың болган сандык бөлүктөрүниң төлөөлөччилери, эртемиң ажылдакчылары, хей-ниитиниң суралгы төлөөлөччилери бар турган. Шайлага чымып, чүрөктин ханымыңдан найыралдык бугула болуп эрткен.

Шайлаганы сөзүрүлдү сэр Сеймур Говард Велкобританияның Хааныны болган ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазың алдар-кадым даш дашкалар келдүргөн. Велкобританияны болган Совет Эвилелиниң күрүне гимни-лерин ырадып күүстөкөн.

Оон сөзүндө сэр Сеймур Говард совет улуртукчуларга байыр чедирип чүве чугаазаан.

СЕЙМУР ГОВАРДТЫҢ чугаазы

Дөргө Премьер-Министр, Мындагылар, дөргөлөр милордтар, ордерменнер, шерифтер, эдилер болган джентльменнер! Лорд-мэр Нью-Йоркче аян-чорук кылып чоруп барган, мында чок чүве төлөөдө Россендан келген бистиди шыгырапай аалчыларымыска — ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин болган ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң кежигүвү Н. С. Хрущевка корпорацияны болган Лондондуң хамаатыларың өмүңгезинден байыр чедирер алдар менгез таварышкан. (Адыш чаксаашынымы).

Меңгө эң-не турсаакдыг чорук болуп эртен чымын Москвага мээң чораванымың үезинде орус эрге-чакыргаларың улуг худудулашкын бугулаз мен чүдөө алганы-биле холбаштыр бо чорук меңгө ылагыга эң-не таарымчалыг болуп турарын чугаалаар ужурагү мен, джентльменнер.

Бодунуң улуг наймсалың чартыр планавышпаан, база чартыр сайзыратышпаан, орус улустун кымын турары оң-не улуг бажынарның чамдыктары оң-не чалаганың үезинде көргөн мен, оон ылай тайбылаче, бүгү делегей-биле найыралдык болган эң-не чөөк кылдыр турар хуралдарга ол улустуң ийги чүткүдүн билген мен.

Англияга таварышкан аймылдың — 1953 чылдың үерлөөшкениң үезинде 90 муңдан эвезш эвез фунт стерлингни чарыдавышпаан биске дуза чедирген совет улустун чаагай сеткини Лондон улукпаң үез төлөөдө, совет күрүне улуртукчуларың мурал келгени бистериниң шүптүсүска эң-не таарымчалыг болуп турар.

Бистер о дугайың өрүп четиришкени-биле салгынышпаан, хоорайның чакыл болган хүндүлөөчүл чоруп бистиди аалчыларымыска көргүтүп, Мэншен-хаузка өштиң хуузу-биле оларга холду сунар аргалык болганымыска өрүп тур бис.

Россияның улугу-биле база оң чаагай чоруп болган депшигай даш харымсалгалыг кижилер-биле эң-не бижык харылааны тургузарың эргежок чугулазымы бистиди Премьер-Министриве шаг-түргүчү төлөөлгөп келген; бо чалагыңың кол сорулгазымы болза, бистерниң аңгылаңдыр турар хей айтырмаларың чугаалажып көөрт болуп деп Премьер-Министр бистерге салгыңдырган.

Бүгү-ле чүдүдө харылааны тургузар эргежок чугула болган чүве төлөөдө, бүгү-ле байлалдарга ол харылааны үрүтүңдиг болдуруштар ыңдыг фактыны казан-даа халас эрттирбес херек, ол харылааа үстүдүргө үрүтүңдиг болган турар ужурагү. Бо аян-чорук шыканың аян-чорукту ийи чурттарга хандырар турар хуууну харылааларыңа болза еске каныг-даа чүве улустар аразыңың тайбының болган улустар аразыңың дүшкүрүлгү чоруп ниития-биле кошкандырыңа мыңаар дөткөвөйиң турар.

Дүшкүрүлгү чорукту ыңчаар кошкандырың чүгө чаныг чаагай сеткил дугайында меделгелер-биле хандыртылган турар шыдаас. Ол дөргө, бистиди ийи чурттарымың мурунда турар практиктик берге айтырылганы хынамчалыг шымакы-биле өөрөйриңден болган шийтирилгениңден хамаарык.

Оон учурунда бистер, джентльменнер биске, маваз, бистиди чуртувуска, бистиди аалчыларымыска-биле учуражышкыны биске онза таарымчалыг болуп турар-даа болза, учуражышкыны болуп турар даш чериниң болу ол хире чугула учур-дулазы эвез. Чугула чүве чүд дие чаагай сеткилди бо төлөөлөччи бистиди улуртукчуларымыска-биле чөвүлгиз база бистиди улустарымың аразыңа найыралдык харылааларың болган бот-боттарың билчир чоруп бажыңыларың оралдажар даш Англияга чедип келгени болуп. (Адыш чаксаашынымы).

Бо харылаалар болза, бугула найыралдык идеяларың үндөөр кижилер аңгы үезин чөпсөк чогаалдыгаларыңың айымыңдарыңа чектелешкениң болган кайы-кайымың аймыл чок чоруп кангалаларың хандырар аргалык боттарыңың планаларың база төлөөлөччилер тайыбырларын оралдажырыңа хуулаз ымыл чөпсөк болуп турар чүве төлөөдө, олар чакылгыч чок бижык дөргөниң бөгүн бистер аз-сеткил-биле идеген турар бис.

Күрүне ажылдакчыны кижиле болза, көвүрүлгү тургузуучуу кижиле ышкаш бодунуң төлөөлөччилериниң үндөшкениң идегелли болган турарын хынал көөр ужурагү. База ол көвүрүлгелери таварып эрттер оруктарың эвезш мондактарың болган эвезш бергелериң болдуруп, муңгашталышкыныңардан чалдыр төлөөдө, нацияларың аас-кежинче баар ол оруктарың эвезш.

болза боттарының бүгү улустарының аймыл чок чоруп хандырар ымылгы хуулазгези болган харымсалгалыг кижилерниң аразында чаагай сеткилге болган кайы-кайымың чөпсөрөжигезинге тургустулган турар ужурагү.

Бистиди улуг шүдүчүлөвистиң бирээзи: «Каныг-даа хуулазга болза, шийтилетиммөң делегейни өттүр чырылар хаала-дыр» деп чугаазаан. Бистиди ийи нацияларымың бот-боттарыңа улур туруп турар боттарымың болган үездериңиң шийтилетиммөң ол дегем делегей кызырлып бар чыдар, а ол кызырлыг тулум-на бистиди идегерлериве өзүп турар болган дөргө делегейниң чырыктым улам-на чыгып болуп бар чыдар деп чүвени бистиди дүрүлгөвөс көргүзүп эгелеп турар кылдыр салгыңдыр-дыр.

Төгү дөргө, шаг-үениң шийтеге кемчөл-дир, география дөргө, өргөмчөйиң дегемине долганышкыны-дыр. Чамдык улустар бодунуң өрткөк төөгүзүңүң үезинге ынактар, оларның географтык байдалдары өскөлөргө саядырлыг болуп турар.

Ол ыңгалар болган кижилериң боттарыңың аразында дөмөлөшкөк мораль талазы-биле чалаалар чоруктары турар-даа, бот-боттарымыс улам-на хей учуражып, найыралдык шүтүмчүлгө кымын база боттарымың боттарымысты дегем-биле хей илергелешкен тулум-на боттарымыстың чөвүлгөвөсисти улам-на эки таарыштырып, бистерни эң-не чөөк харылааштырар харылааларың улам-на эки бижылаан шыдаар.

Бажан час киргит чери каастаар даш чекетерин төртүп турар мыңды үеде бистиди аалчыларымыстың морал келгенине бистер өрүп, база олар аас-кежинге аян-чорукту кымын күрөп турар бис. (Адыш чаксаашынымы).

Чазын Англияга анык кижини күзөлдү эвезш-даа дийне, ынакың дугайында

Н. А. БУЛГАНИННЫҢ чугаазы

Хүндүлүг лорд-мэр, дөргөлөр! Бистиди адренеске чедирген байырың өвилел, чымыг, найыралдык сестери чөпсөк чүрөктин эң-не ханымыңдан өрүп четиришкени хамыктын мурунда Силерге дамчылар чөпсөрөп көрүңөр.

Силерниң кайтамчытыг найысалаларга — Лондонга үш хүнер иштинде чоруп тур бис, хүнергезөөн, кааң-аас, эки агаар-бодус Лондонга туруп турар-дыр. Лондондун туманнары өрткө берген, силерниң хоорайларың чаагай чүдүлдерин сонуугар таңыжарың бистерге чүдү-даа чөкө мондактавайың турар. Бажан туман чөккө, кааң хуң чырыгып турда, кааң чүдү-ле чүдүлөр тодаргай кестүп турда чуртаары таарымчалыг кылдыр менгө салгыңдыр-дыр.

Лондонга чоруп турганмыска бо — кыска хуулаада лондончулар-биле чамык харылаада бисте тургустулган болган 1956 чылдың бо чакы хүнеринде лондончуларның сеткил-салгымың бөгөй өзилди өрүп тур бис. Ол дөргө эки агаар-бодус-биле-даа, база ол ышкаш чүгө лондончуларың болган база силерге аалдан келген бистерин эвез, хар

ЛЕНИНИЗМ—АМГЫ ҮЕИҢ ТИИЛЕЛГЕЛИГ ТУГУ

В. И. Лениннің төртүнгөн хүнүнден бээр 86 чыг оюнга холбаштыр Москвага болган байырлыг хуралга эш Д. Т. ШЕПИЛОВТУҢ илетнели

Эштер! Бөгүн Совет Эвилелинин улустары-база бүгү ден-шайгелди кижилерге ажалычын агындын болгаш бүгү ажалыч чоннардың гениалдыг баштычмын болган башкын, Коммунисттик партияның үндөслектиги, делегейде баштайгы социалисттик күрөвүнүн удурутуктузу — Владимир Ильич Лениннің төртүнгөн хүнүнден бээр 86 чыг болган оюн демекчи турар.

Бөгүн кижиниң чүрөңгө Лениннің алындан артык ындыг чоок болган төрөөн ат чер бөмбүрөөндө чок. Ол ат капиталисттик буданданышкынын кичини-бөгиден күш-ажалдын кижилеринин хосталырынын демээ кылдыр, чаа коммунисттик үениң мезелектини кылдыр делегейини бүгү йлдарында чагылдырган турар.

Ажалын агынды улуг башкылары болган баштычмын — Маркс беле Энгельс инитилелди деншайгелди көктүдө-деиниң өбү келген херестелерин илеретипшкан, артемиңи коммунизмин теориясын тургусканнар. Социалисттик тургузуг болза бүгү төгүдүгү көктүдө дүрүм бугаар түнөйлө болуп турар болгаш ажалын агын күш-ажалдын кижилериниң эрге-ажактарына, бүгү кижилерге төрөлгөн эрге-ажактарына таарыштыр эң ханы ресолюстуг эргелден боттадылар хүлээлелди дээрин олар бугаареткенер.

Пролетарлар стратег чоран Ленин чаа төгүдүгү дүржүганы байдып түнөөрүнө үндөсөлөш, Маркстың — Энгельстың революстуг өөрелин көктүдө болгаш дүрүм чадзе көдүрөң. Материалисттик диалектиканын методун удурутуга болдурушкан, Ленин капитализминин бодунун сөөлүт, империалисттик чалазын дүрүм бугаар болуп чүгү кылдыр ажалган. Социалисттик революциянын дугайында, коммунисттик инитилелди ийи фазаларынын дугайында, чаа амьдыралды тургузарынын оруктарынын болгаш методтарынын дугайында Ленин бүдүн өөрелин тургускан. Интернационалчы улуг өөрелин болуп марксизм-ленинизм хосталгаже, социализмге орутку бүгү делегейин ажалын агындына, капиталисттик болган колонналдыг делегейини ажалын чоннарына чырыдып берген.

Ленин бодунун улаанынын болгаш эглин дивес тура-соруунун бүгү-ле кайгамчык улуг күжүн ажалын агындынын дайынчы авангарды — Коммунисттик партияның хөрөөнө берген. Революстуг улуг тулушукчуларга партияны ол бөлөтөзүр; капитализмин иштүрмээр дөш тура калышкан улустун бажына партияны ол тургускан; партияның колдөктивинг улаанынын илереткичин ол болган, артемиңи коммунизмин программаны амьдыралга боттадыларынча улаган яны-бүрү таланы ажал-чорудугаже партияны ол башкарып чоран. Ленин биле партия — чырыбас тууш.

Чаа хевиринч пролетарлар партиянын үндөсүнөрдү салдынын турган бемен ажал чыдарынын мурунда капитализм чер-делегейин кырынга хуваалда чок тергилден турганда, а Россия хокудангай чурт, улустарынын кара-бажым болуп турган. Марксизм-ленинизмниң чаартыкчы идеала-

рынга үндөсөлөш кижилерге төрөлгөн салым-чолунга түдөсүн эргилде болган. Ам бистин тургузуу — хостуг болгаш хей националдыг социалисттик күчүдүт күрүө. Социалисттик система чер бөмбүрөөндө кайгамчык улуг делем-нөринде: Соңгу-Дөштүг оюндан Пажир чедир, Балтий эрианден болгаш Адриатикадан Курма ортулуктар болгаш Мурнуу-Кылат далай чедир тергилелди система апарган. Кижилерге төрөлгөн салым-чолунда ол эргилде марксизм-ленинизмниң тилелелдиг базым-биле чырыбас холбазам.

Бодунун маалырың оруунун бүгү дүрүгүндө бистин партияны марксизм-ленинизм өөрелинч арыт-чаагай болуп чоруун карап оту шышан кагалал турар. Ленинизмге шыныч болуп чорукту партия бодунун амьдыралынын болгаш ажал-чорудуганынын дөш коойтуу кылдыр санап турар. Төгүдүгү шиттирлеринде чогаалдыч марксизм-ленинизмнин агым улазын шиттирлерин бодунун XX съездинде ошу партия чырытылгандыр көрүскөн.

Эштер! XX чүс чылдың дүрүгүндө делегей көктүдөсүнүн дүржүганы бистин шапкан болгаш буржуазарышкынын үвөс бодунун дөш мерген улаанын, бодунун тилелелди тутун Ленинизм чедир алганынын маркш чок херечин болуп. Социализмин илереткич бүгү-ле чаа-чаа чүс-чүс миллион кижилер мезерелде шиттөдөп ан турар, ычанган ол илереткич удурутукту тургуну дег өске идеология делегейде чок. Ол төгү-биле башталган, ону чүгө артемиңи коммунизмин теориянын талалакчылар хүлээп турар эвес-ле болгай. «Амгы үениң делегей айтырлар» деп чоокта чаа үнгөн ноқта англан хура-хиттиң баштычтарынын бирөөн арменшюк Поревский С. Гербет мында деп биззөө: «Коммунизм амьдыларында, инитилел-генциянда халыкшыдып турар. Оң тоза, логика таланы-биле шымакы системам чалын шыларганга арте-ленерин бодунун таланыча чаала алган. Делегейин өбү келген айтырларын шиттирлеринин карачатыс ооду-нар артык коммунизм хей-хей кижилерге айткан турар».

Делегейин өбү келген айтырларын шиттирлеринин карачатыс бодунун артык херин коммунизм айткан турар. Оң күжү мына, оң чедир алган тилелелдеринин үнгөн дөшүндө, оң келер үеде долу тилелелениң үндөсүн ыла. Мычанган мөчүкүчү тургузугун камгалачылар, кижилерге төрөлгөн хосталганын болгаш ажал-кежиниң дайынчылар чеже-даа кажарлаза ортака чүс чылдың калчак дөшүн дайыныры катат төртүтүшүгүндө депшайгелди илереткичинин өңөрлөнгөн ара дөштөдөн шылаанын ыла-каш, үе-шаа өртөн феодализмин камгалачылар француз улуг революциянын орун моонлашкан шылаанын шышан коммунизмин иделарынын тилелелдиг базымн олар база ара дөштөдөн шылаан.

Ленинизм—тайбын-дыр, ол дөргө улустарынын хосталганы болгаш хамаарышпас чоруну-дур, ол дөргө кижилеринин аас-кежи болган чаатай чоруну-дур. (Адыш часкаашкыны).

Ленинизм улустарга тайбыңче болгаш хосталгаже орукту чырыдып турар

Эштер! Үндүргөн шиттирелди калды-даа политиктик партиянын, программанын, теориянын салым-чолун шиттир-лен турар өң-не шымакы болган объективтик шиттөкчи болза бүгү күчүдүт шаг-үе болуп. Ленинизм болза, шаг-үениң калды-лошуну болгаш бүгү таланы кылмазын кайгамчык өшү тулуш эртен. Амгы үе—капитализмин социализм-биле дүрүм бугаар солугурунун үеи, өбү өртөн капиталисттик тургузугун буурап бадмышкынын болгаш хүндөрдүн дүжүшкүлүнүн үеи, чаа, социалисттик инитилелдин тургузугуназынын болгаш чечетелишкенинин үеи ол деп, Ленин өөртөкөн.

Төгү болза марксизм-ленинизм артемиңи ажалынын объективтик хоойлулар бугаар көктүн турар дээринин дугайын чөрүп болбас фактылар херестеп турар. Капитализминин бажым улам-на чырылп бар чыдар. Бистин үвөсчиги кол демээ болза социализмин чыгыс чуртту хемчөөлөдөн үнгөн болгаш оң делегей системаны болу берген болуп деп, партиянын XX съездин айткан. Европаның болгаш Азиянын социализм-даа, социалисттик эвес-даа тайбыңга ынакшыдып күрөөлөрүн бодунда кийришти-рип турар «тайбыңниң дөшөк зонасы» тургустуган. Делегей ареназында капитализм өң-не аар-берге аштырышкы-га таварышкан. Ол дөргө XX чүс чылдың чүгө баштайгы чырымын түндөк эвес, харин XX чүс чылдың ийги чырымына база шиттирленип эге суур болуп.

Бистин үвөсчиги өң-не кайгамчыктыг демээ болза капитализмин дүш чача-ла эрге-мелек чок чорукка болган чар-жычтыг чуртталга таварыштырып турганын чүс-чүс миллион кижилеринин төгүдүгү арнаже үнгөн болуп турар. «Кижилеринин төгүдүгү чогаалдыгынын калбарынын болгаш халыларынын хире чөгөсү-биле чоңуң мезерелди төгүдүгү ажалдычмын болуп турар массанын хемчөөлөк база өөр укуругу» (Чогаалдары, т. 2, арын 491) деп, Ленин айткан чоран. Улустар боттарынын салым-чолун боттарынын холунга улаа-дараалаштыр ап база төгүдүгү чорудуганын кол субъектинин болуп бар чылар үе келген.

Белр үедеги өөр-шкыч — коммунизминин өөр-шкыч-ан Европада чоруп турар. Коммунисттик партиянын чал-быштыг Маньчестриян иччээр чараан. Ам чүгө Европа-ның эвес, харин Азияны-даа хей-хей чуртарында келер үениң өөр-шкыч эвес, харин херек ымырада бөттүг со-циализм башталганын. Марксизм-ленинизмниң улуг тугу-нун алаа-биле, бодунун ажалын болгаш шыгытынын Ком-мунисттик партиянын башталганы-биле Азияны эң улуг чуртунда маалырың кылат улус социализмин тургузуп турар. (Адыш часкаашкыны).

Капитализминин төгү таланы-биле өрү көдүрүшкүңү болгаш көктүдөсүн чөдөр бөмбүрөөндө чоңуң хей нурутуң буданышында болган даралага тулуп турган колонна-лдыг системаның тургустууганы-биле калсыралганы. Социализминин төгү таланы-биле өрү көдүрүшкүңү болгаш көктүдөсүн колонналдыг системаны буурап дүжүшкүңү-биле калсыралганы турар.

Ленин бодунун амьдырал-чуртталганынын сөөлүгү чы-дарында бодунун илереткичи колонналдыг Чөөн чүгө со-скал чока улаалдырып турган. Европага социализминин тилелелени чүгө Азия эвес, бүгү Чөөн чүк соңуургал-дыт, иччээр Европады социализм бодунун чалчөдө вөзөкө болгаш хамаарыгыла чуртарынын улустарынын национал-хосталганын дөшөкчө чекитининин болурун-га база соңуургалды деп, Ленин өөртөкөн. «Чөөн чүгүн ажалыч массанын политиктик амьдырыга хандымын кийригилден бүгү барымы чүгүң диалектикалык салым-чолу ам кайгамчык улуг хемчөөлөк-биле хамаардыр» деп, Ленин 1921 чылдың төңтүгүндө, парламентке чага-ларын бирөөсүнө биззөө.

Мурнуу-Чөөн Азияның улустарынын хей нурутуң, халыктын мурунда улуг ийди улус, а ол шышан Барманын, Индонезияны, Цейлонун улустары колоннализмин дар-лазын шаг-ла хосталган. Орталык болгаш Чоокту Чөөн чүгүн, Африканың улустары бөзө ты-ле өртөөлө ө-

рувувтанын, мыда Сирия, Ливан, Египет, Эфиопия, Ливия, Ли-берия, Судан шышан нидыг күрөөлөр болган оң-даа өскө-лөр боттарынын хамаарышпас чорун чедир алган. Сөөлүгү үеде Марокконуң болгаш Тунисин улустарынын национал-хосталганын демселди дыка улуг чедикшилерин болган. Колонналдыг системаны буурап бадмышкынын улам-на улуг хемчөөлөк харахтерин болуп турар. Партиянын XX съездинин айтканын бугаар алмыр, чүдө-бузар ко-лонналдыг системаны бүрүн уузмаарынын дугайында айты-рыг хүнүн айтырып болуп турар.

Социализм болза «арыг» социал революция дээр чүрөсүн түндөлдө капитализмин солугу дээр аяныч кылдыр чүгө догматиктер болгаш хооун бодалчылар санап болулар. Ленин нидыг догматиктерин болгаш хооун бодалчыларын ыжырып-шоолуп чоран. «Арыг» социал революциянын ма-нап чоруп кижилер оң маман-даа манап чөтөс — деп, Ленин биззөө. — Булуру революциянын билбес өс кырында революционер ол-тур». (Чогаалдары, т. 22, арын 340). Капитализмден социализмге шилчешкенин хевирлерин аңгы-аңгы болгаш хей яны. Националдыг улуг, импери-алисттик дарлагы улуг демсел болза хевиринин, форма-зын таланы-биле, эң чооку социал сорулааларынын таланы-биле улугуң яны-бүрү шилчешкенин дүжүп болуп болгаш дөшөкчө турар, калбак үдөсүн болуп турар деп чүрөни ам чүгө теория таланы-биле эвес, харин практика таланы-биле база бугаареткен. Социализмин тилелелди дөш бир чамкы улустарынын хей яны хевирин дөшөкчө национал хосталганын болгаш хамаарышпас чө-руктуң хөрөни тилелелди дөш өсө улустарынын хей яны хевирин дөшөкчө-биле алышкан дүжүп турар.

Улус массаларын эң өш илереткич болгаш күлө-чү-күлдерин боттадыларына чер бөмбүрөөндө чоңуң хей нуруту боттарынын хураалени сүрөй каттыштырып турар. Банды-бир сүлөөлөкчү күлө-чүтүкүлдерин, «рево-люцияны экспорттарын» иделарын болгаш өскө-дө хей чугаларын Ленинизмге шапкан турар капитализмин камгалачыларынын дөш бөштөшкенин өш улаанынын кыныг чаркыч болгаш бөзөк чүгө болуп турар. Улустун боттарынын иделарын дөш демселди турар чө-рлөре демселди сорулааларынын, оруктарынын болгаш хевирлеринин дугайында айтырлар кол нурулайында-ла улус массаларын боттарынын бүрүн эргиди тура-соруу-биле шиттиреленип турар.

Иччээр-даа улус массаларга улус сүлөөлөрүн кымын, өсө чурттарга боттарынын тура-соруу албалал күстө-нөрдүн ордаладып, өскөн херектерин үргүчү холгаарлап турар күштер туруп турар бе? Ие, туруп турар. Ол болза империалисттик бөдүктер-ипр, халыктын мурунда Америка-нын Каттышкан Штаттарынын реалымын күштер-дир. Чөккөдөр, олар Ватемаланың улугуң базарына сүлөө-лөрүн кымын, олар чер бөмбүрөөндө барын таланын өсө чурттарын албалалдык политиканы чорутуп, кала-да улустун өскөкчүлөрүн болгаш чаштачыларына хордап салып, дүрүм бугаар чалактарга улуг үдөгөй кы-лып турар үргөкчи төштерин болгаш органициаларын тургузуп, улустар арзынын байланын басыралып турар-лар. Иччээр-даа өрлө билкилдеп, чүгө дөш сүлөөлөрүн болгаш улуска улуг пактыларынын артында көшпак көктү-дөк чурттарын империалисттик бөдү-биле дарлаанын мангыстагаже механизм чаштымын турар, ол механизм мо-нополияларга улус массаларын дөш болгаш ханын мөш алып кылдыр, өгөрткөс хей кончалар кылдыр хууду-ларын хандырып берип турар. «Сөрөй өф карен биззөө» деп америка жууралда көртүскөн сан мезелер бугаар ашар-га, АШШ-дан Латин Американын чурттарына капитал үл-дү өсөртүрү 1951 чылдан 1954 чылга чедир 662 миллион доллар болган, иччээр-даа ол чурттарга капитал салымын-нын арзын америка монополиялары орудалары ол-ла үе-ниң дүрүгүндө 3276 миллион доллар болган. Ленинниң «бүгү таланы мангыстаашкы» деп чөптү-биле алзаны калчакты экспорттарын көтү-шкөдөр ниды-дыр.

Империалисттик бөдүктер делегей болушунуңарын чө-рүгөсүн таварышкан турар болган ону өскөрткөн кү-сөөрлөр ийик. Иччээр-даа төгүтүн боттуг хоойлуларына болуңуң албалалды дөшөргөн кымы-даа бербөөн. Ол хоойлулар каршы кийтирлерин болгаш кыжандыг көр-төс, олар долларга сатылган турар. Инитилелди өрү кө-дүрүшкүңүгү көктүдөсүнүн хоойлулары аштырбөс.

Империализм дайынырын өскөдөр деп, Ленин чуга-лаан. Ленинниң эчишкөк чедир шыныкын делегейин чаа төгүтүшкүңүгү ийи дайыныры көртүскөн. Капитализм болу-нун сөөлү шымынга чокшудан түдү-на, өш политика-ны улам-на улуска улуг болуп бар чылар. Шериг бөдүктерин тургускан, оларын тайбын бөдүктеринин өшө өшүгү аас хевирин-биле чаап чырып турарларын ийи арзынын Ленин сойлаан илеретип чоран. Империалисттик бөдүктер-ин чөдөр бөмбүрөөн шериг базалары-биле куржаарыча ам чорупуң турар улаанышынын, оларын тургусканы НАТО, СЕАТО, багал пактымын хевиринг шериг бөдүктерин халыктын мурунда оларын улуска улуг, агрессия таланышынын толгаргайлап турар.

Бир эвес ол чорук чүгө капитализмден хамаардыр бо-луп турган болза, кижилерге төрөлгөн база катат делегей дай-ныкчы кир туурттарын турар ийик дөшөгөн чыгышын түрбөс. Иччээр-даа херек чүдөк дөшө, империализмин эргидеги дүрүм бугаар болуп чоруттары-биле чөдөрлөшүр делегей ареназында чаа, антиимпериалисттик дүрүм бугаар болуп чорутар тынчтыг келгенге болгаш хөкөш турарында болуп. Ол дүрүм бугаар болуп чорутар делегейин социализмге агарелден, империализминин колонналдыг си-стеманын буурап дүшкөндө, массалык улусчу шил-чөшкөкчө улуг көдүрүшкүңүгүндө тургустен. Дай-ныкчы болгаш тайбынны күштеринин арзынын, импери-алисттик агрессияны болгаш алаа улуг туржуп турар күш-терин арзында дөштүгү тайбынны болгаш демократия-нын хөрөөнө ажалыч кылдыр үндөсүн-биле өскөрткөн. Харин-на ол чорук делегейин чаа байланы толгаргайла. Ону барымаалаан, партиянын XX съездин агмы үеиң бөй-далдарында дайын шуут-ла чайлаш чок болуп дээр чүгө түрбөс деп түндөлдө кылат.

Ийи системаларын тайбың кожа-хөлбөс турарынын дү-гайында, агмы үе-чада дайынырын болурубайн барып болурунун дугайында, агмы-аңгы чурттарың социализмге шилчешкенин хевирлеринин дугайында партиянын XX съездинде көдүрүн үндүргөн өөрелигтер бүгү кижилерге төрөлгөн амьдыралында улуг болгаш чугула үе чаа болуп турар. Ол өөрелигтер көстүп кырыба, бугу-лаа бүгү деле-гей үвөсчиги чалгын чагылдырып үндүргөн. Ол өөр-елигтер болза, буржуа политиктер ам бөшн тоон көөр ужу-рга таварышкан болгаш моон-даа ийди улугу-биле тоон көөр ашаар улус массаларын нидыг ханы болгаш нидыг амьды-ралын эрге-ажактарына дөш турар. Улустар арзында дү-жүтүрүгү чорукту чыарыдырып дөш, агрессия бөдүктер-ин чимешкенинине улуг, чөдөрлөшкөкчө шиттир-лерин кымырар дөш, атомук чөкөткө хоругулар дөш бистин бүгү демселенип төгүтүгү XX съезд улам-на бөднө чалаже сөздүнү турар.

Ам, съездин шиттирлерин-биле холбаштыр, барым талакы күрөөлөрүн болгаш бирги залчөгө Американы Каттышкан Штаттарынын политиканын ханы күрөөн сөзө толгарай билидин турар. Амгымын шышан нидыг ажал-чажыт чөк «бот-шүтүмчүлөк» болгаш улуг капита-листтик күрөөлөргө боттарынын даштык политиканын өдө көөр болгаш өскөртүр үе келген деп мытырлы-биле минижилерин дайын сөздүгүн бүгү үеде Барым чүккө турбаан боор. «Ны-Пора таймс» солугу чоокта чаа мында деп биззөө: «Америка политиканы шыла-ла үндөсүн-биле аде үнелер көрө чогуп турган. Каттыш-кан Штаттарынын күрөөсү таварышкан ужуру болза, Совет Эвилели бодунун чаа политиканын ажалгаан, делегейин эң чугула районына улуг чедикшилерин чедир ала-нында болгаш орустарын моон ийиди чедикшилеринин перспективанында болуп турар».

Ол «бот-шүтүмчүлөк» төүндө соңу-атаантык болу-нун системанын, «күш дөшөгөн» политиканын болгаш удуурашына бөдүлгөшкөкчө делегейин чырыла-нынын кол барымын кылдыр буруу шабар чоруп туруп ту-руры таварышка эвес. Оң-биле холбаштыр француз чазактын удурутук ажалдычларынын сөөлүгү чугаларынын өшөчү ужу-р-улаанын хүлөөлөп көрөйи барып болбас.

Маркс биле Энгельстын биззөөн болза: «улустарын бөт-бөдүкчө иделарын, өскөн дарлаары-биле бир улугу ажалгаар болгаш нидыг байла-биле кара турарында ажалгаар кымылаар чок эрге-чаргынын улам ийди догу-ван турарын хандырып — ама чедир туруп келген өгүтү

Социалисттик экономиканың болгаш культураның күчүлү көдүрүшкүңү—Ленинниң чагыларын дүрүг боттанышыкыны

Эштер! Октябрь революциянын тилелелениң сооңда баштайгы алларда-ла, дайынынын интервенциянын болгаш хооурушкынын эң аар байдаларын турда, ажалыч хейти көтөсөккө база оң хиреленген көрткөн социалисттик инитилелди чырытымын тулуун бөшүн үндүр дөш чүтүдүгү ажалдырыча совет кижилерин Ленин кийги-ган. Коммунистерин марксизм революстуг теория-биле чөдөрлөгөн партияны миллион-миллон кижилерин эрге-си үениң төгүдүгү шилчешкенин көстүп көрбөс энергияны бистин чүрүтүшүн социалисттик чаартыла-нын Лениниң шаанын амьдыралга боттадыларың өскө-дү үндүргөн.

«Азы-чөк үндүрүшкүңү дугайында» деп болуңуң ады-дыг ажалыңа 1921 чылда Владимир Ильичиниң биззөөн болза: «РОФСР-ниң карталык көртүрөк. Вологодан соңгу чүккө, Донда Ростовтан болгаш Саратовтан мурун-чөк чүккө, Оренбургтан болгаш Омскден мурун чүккө, Томскден соңгу чүккө улаандыр он-он кайгамчык улуг кул-туртук күрөөлөр салып болуп эгертишкөк дөшөгөн чал-тымын чоруткан. Иччээр-даа ол бүгү дөшөгөрдө патриарха-лыг чөрүк, чалкы черлик болгаш бугу-лаа черлик чорук дөшөкчө турар-дыр» (Чөг., т. 32, арын 328).

Совет Эвилелиниң карталык ам көрүп көртүрөк. Вологодан соңгу чүккө улаандыр чач-чаа хоорайлар бол-гаш улустар төшөрү—апаттер тынчымын дөшөгөчө он улуг төвү — Кировск (Хибингорск), күчүдүт чөк-хола-ниель комбинаттыг Мончегорск, чөдөрлөкө үлөтүлүчү төшөрү — Вологодга болгаш Сегеж өрүк үнгөн, мыда А-дым-Свердловск, Устү-Свердловск, Тулоскенин, Ни-вскийн, Вьюсскийн, Олекскийн болгаш өскөкчө-лаа гидроэлектралары бөшүн үндүргөн, мыда Белохол-Балтий кызылдын ажал-көш өткөсү шөйтүн чоруткан, тайганы болгаш тууданын бугу дөшөр орус магистраларын шөк салгылаан. Адыгы бөш чылда Вологда область Черепов-чын улуг металлургия заводунуң туудушуну дөштүр.

чагырычыларын болгаш оларын дилематтарынын трам-эрганы болгаш ажал-чорудуганы ол болуп турган» (К. Маркс болгаш Ф. Энгельс, Чогаалдары, т. VI, арын 237). Соңгу-азиаттык болуңуң болгаш СЕАТО, багал пактымын чижеттик пактыларын үндөсүнө чагырычыларын бол-гаш дипломаттарын ша-ла ийиди ажалың трам-эрганы болгаш ийди ажалың ажал-чорудуганы туруп турар. Оң-биле калы ам өсө уран-арга болгаш өсө ажал-чорудуга негетилип турар. «Күш дөшөгөн» ба суратгы метал-казын оң бүгү-ле дайыныра, иччээр-даа болгаш интерна-лдыг илереткенин-биле калы хөкөрдүр үе келген.

Ленинниң күрөөлөрүн социал ыгалдарында чача-рылга чөккө оларын тайбың кожа-хөлбөс турарынч принциптин улустар арзынын харылдааларын үндөсүн кылдыр санаалан. Бистин партияны ол чагай принципти делегейде бир дугаар социалисттик күрөөнүн даштык по-литиканын бажым үндөсүн болдурун. «Бис ам эрге-ча-гыргалык, Совет эрге-чагыргалык бис — деп Ленин чугаалаан. — Улустун бодунуң дөшөгөн үндүргөн ол эрге-чагырга бүгү улустарын тайбынны улуг дөшөгөн ча-гай үндөсүн салып турар» (Чөг., т. 26, арын 472).

Бүрүн дөш эрге болгаш кайы-кайыңга ажалың чө-рука үндөсөлөш, бажым тайбың харылдааларын туура-ныча бастын алдарың болгаш күчүдүгү социалисттик төрө-н чуртувунун оралашканын чыгыс-даа күрөк, чыгыс-даа улус чер бөмбүрөөндө чөк. Тайбыңга ынакшыдып ол совет политиканын илереткенин болза, Шенспириин чурту, Ньютоунуң, Дарвинниң чурту болуп Англияже эштер Н. А. Булгагарын болгаш Н. С. Хрущевтиң баргыч болу-ру. Кайы-дошкун дайынын шыгалдарынын чыдарында а-лардык аңгы дайынчылар, далайчылар болгаш ужуу-чу-лар ийди дайының — фашисттик агрессия улуг бистин алдарың арзыны-биле калы түлүп турганнар. Англияже агмы төлөөлөп барышкыны, чагай сеткилди, тайбынны болгаш найралды төлөөлөп барышкыны бистин кайы-кайымыска таварышкан ийди күшенишкенин-биле чедикшигидиң бүтсүн, база совет-аңгы харылдаалар бүгү делегейге тайбынны эрге-ажактарына таарыштыр най-ралды үндөсүнө көктүгүн деп совет улус чүрөктин алы-ханымын күзөп турар. (Адыш часкаашкыны).

Эштер! Ленинниң даштык политиканы таланы-биле улустар арзынын харылдааларын чаа хевирин тургузарына чөдү-дөгөн. Ол чорук бүгү социалисттик күрөөлөрүн кайгам-чыктың ажал-дууналыны чорунан болгаш найралдык илереткенин турар. Ол чорук социализмин тургузуп ту-руп улустарын колонналдыг системаның улуг демселди чорупуң турар улустар-биле улуг өң-сөткөй каттыштыры-ганында илереткенин турар.

«Дуалакчыга» чылдак калкып, колонналдыг буданы-нын системанын бажыларын болгаш чаауртын ордаладып турар империалисттик монополияларын дөшөкчө мсарын турары «данайчыларын өртүлөдөн» Чөөн чүт-кү хосталгагы шилчешкенин хара туруттар улустары хүлөөлөй турар. Мычанган Чөөн чүткүн чуртары нацио-нал дарла, «күдүк» болгаш «дөш» расаларга хуваалда, улустарын арзында тергилелди-чагыртылганын хөдү-дөөлөр чок болуп турар социализм чуртары-биле чөккөш чажырын чугула деп өртүп турарлар.

1916 чылда-ла Ленинниң биззөөн болза: «Бистер моон-дал-биле, перселер-биле, индийлер-биле, египеттер-биле чөккөшчүлөк болгаш катчы дөш бүгү күшенишкенин-биле салыр бис, бистер ону кылырын боду-вустун хүлөө-лөгөн болгаш боду-вустун эрге-ажакымыс деп салар бис, иччээр болза, Европага социализм бажым эвес болуп. Бистер-даа артык хокудангай болгаш дарламын ол улустарга, бистер, нолыша социал-демократтарын кайгамчыктыг сөзөгөн шышан, «аң-сеткилди күдүрүтүгү дуулакчыны» көртүргөн, толгаргайларга машиналарын ажалгаарыңа, эрге-ажалды чыгыргачы, демократизмге, социализмге оларын шилчешкени дуулакчынын ордаладыр бис» (Чөг., т. 23, арын 55).

Тайбын кожа хөлбөс турарын Ленинниң иделей—таланы-биле улусчу идея. Ол идея болза, тайбынны үвөсчө, чаа дайыңче чүтүп турар кижилерин империалисттик ула-нышымында улуг туруп турар. Күрөөлөрүн тайбын кожа-хөлбөс турарынч принцип тайбынны бажыларын болгаш улустар арзынын айнып чөк чорунуң тугу болу берген ужуру-даа мына. Кижилерге

ЛЕНИНИЗМ—АМГЫ ҮЕНИНЦ ТИИЛЕЛГЕЛИГ ТУГУ

В. И. Лениннің төртүнгөн хүнүндөн бээр 86 чыл онга холбаштыр Москвага болган байырлыг хуралга эш Д. Т. ШЕПИЛОВТУН илеткели

(Уланчызы).

таллурга, химия, машина туудушун талазы-биле эң улуг заводдарыг ийи дугаар хөмүр даш базасы — Бузбасстын кайгамчык улуг улетпирүг району тургустунган. Трансисбирьини улуг оруу чаартыган, Мурнуу Сибирьини демир оруун туткан. Ангарага Братсктин болган Енисейде Красноярскийн ишпаш делегейге деңсездир чүве чок бедергей күчүлүг гидроэлектростанциялар Сибирьини күчүлүг хемчиринде туттуу турар. 10—15 чылдарын дүргүзүндө Сибирьге турттуу ти дугаар металлургия базасын, машина туудушуну, химия, хөмүр даш улетпирүгүн эң улуг чаш төптерин тургузар деп улуг чаагай сорулганы партиянын XX съезинде илин үндүргөн.

Ленинниң алааны ишпаш, «эрте-бурунгу бутура Урал» болуудан патриархалдыг чорунуң хемир-шиччиин шагдала ап октапкан болган бистин чүртүвүстүн кайгамчык улуг индустриалдыг шыгжамыры болу берген. Алдыг беш чылда анча Орск-Халиловскийн металлургия болган Бочка-варскийн руда салыбардыг комбинаттарынын туудушуну долууган турар, күчүлүг электростанциялар туттуурун. Башкырыла нефть чыдар эң байлак чаа черлер азыгаалаа аяар.

Экономиктиг чаа районнар-биле калы бистин эң хоочун индустриалдыг болган эрте-техниктиг төптөрүс — Москва, Ленинград, Киев, Горький, Харьков болган оон-ла өскөсөргө хөгжүп турар, мына эң-не нарын болган эң-не бол-боозураптай машиналар болган приборлар, эң чаа техника тургустуу болу шингелдей алдымын турар, ол техниканы оң союнда Совет Эмгектинин бүгү республикаларынга бүдүрүлгөсө илетпирер.

Революция мурунунда Россия бүдүрүлгөсүн ол үеги чепсек-херекселери-биле Англиядан дөрт катан дора, Германиядан беш катан дора, Америкадан он катан дора дертинген турган. Ол бүгү өрткөн ыраакы үе болуп чоруй барган. Улетпир бүдүрүлгөсүнн ишпаш хемчөөлөсүнн талазы-биле Совет Эмгектин Европанын эң-не хөгжүлгөсүн бүгү капиталисттиг чүрттарындан дыка бурунгаарлай берген болган ам Европада өң-не күчүлүг, бүгү тала-биле хөгжөөр аар улетпирүгү болуп турар.

Совет Эмгектин 1955 чылда, Англия биле Барын Германияны катан алганга бодаларга, хөй канын азылдырган, хөй электростанцияны ачылган кылган. Советтерини чүгүтү бүдүрүлгөсүнн Англиядан, Барын Германиядан болган Франциядан оранчөк хөйүгү үндүрүп турар.

Бо бүгү болза совет кижжи бүртүгүнүң сетил-чүрөөн болу-нун чүгүтү дөш, болуун улуг улуу дөш, болуун коммунисттериниң маалымдыг партияны дөш кылгытар чок өөрүшкүнүң болган чоругаралдын салгыч-сетил-биле долу-луп турар. (Димиттиг адыш чаксаашымы).

Ленинниң айткышынаары азербайжан, партия аар улетпирүгүн, бирги эөлгөчө социалисттиг калбарган дагың бүдүрүлгөсүн бүгү чоругулаанын хамааржыры машина туудушунун болган энергетиканы моон сонгаар-даа эң-не дүргөн темпери-биле хөгжүрер. Алдыг беш чылда улетпирүгү продукцияны иштати-биле 65 хуу өөрү турар, машина туудушуну болган металл ачылган болжаарылары 80 хуу, ыпчаарга электростанцияны бүдүрер 88 хуу көздөөр.

Социалисттиг бүдүрүлгөн күчүлүг кедерининиң сурун-га чоңуну маалымдыг чаагай байланы болган кулчулуктуг дөңгөн чайгылын чок өөрү турар. ССР-иниң национал орулгалы 1913 чыл-биле деңсездир, 1955 чылда 17 катан көздөөр, ыпчаарга 1960 чылда революция мурунундагы деңсези 27 катан асар. 1945 чылдан 1955 чылга чедир үениң дүргүзүндө национал орулгалы чылда ортуман кемчи өздүк ССР-ге 12,8 хуу, АКШ-ка 1,7 хуу болган. Пособилерге, пенсияларга, медицинаны хаас дууламчылыгына, хаас өөрдүлгөсө болган социал-культураның өскө-дөө херекселеринге күрүнө чарыкталары беш беш чылда 689 миллиард рубль болган, ыпчаарга алдыг беш чылда ол чарыкталар барык-ла 970 миллиард рубль чедер.

Чоңунуң 60 хуу 1920 чылда бижиле болган чүрт бүгү-интинин чөй чыл өөрдүлгөсүн боттандырган, ыпчаарга амгы беш чылда бүгү-интинин он чылдыг ортуман өөрдүлгөсүн колдуулаа боттанган турар. Ажычты чоңоруну маалымдыг байдалын үндөсүн-биле өздөсүнн болган совет калык ымагаларын челиштинеринин ачымын да ССР-иниң чоңуну наамынын ортуман үрдүкчүлүгүн революция мурунунда Россияга чоңуну наамынын ортуман үрдүкчүлүгүн барык ийи катан ажып турар.

Чогаалычты долу күштерин совет чүрт доктаадыр аргак-чы бурунгаарлай орат. Ийчаарга Ленин болган партия чөдөп алган чүгүлө көөргөткөсө, кичээлгеиини шиптирелти-мөсөн сорулгаларга мөңсөөр, бистин калбарымыстын чамдызының хосталып албанын дүзүмөстүг бот-тогулар болган салгыч тайбышчы чорутуң хөмчирин чок кылдыр деп бистин өөрдүп турар. «Интеллигенчи болган бюрократыг бот-тогулар чорутуу өөздөсөдүр... бистин төптө болган чер-чөдө практиктиг дүрүлгөсүнн бериң турар чүдүлгөн база өрткөн бисте берген чүдүлгөн өөрдүрүн көздөдүр» деп Ленин чутуаалаан. (Чогаалары, т. 32 арын 122).

Коммунисттер күчүлүг, бүгү тала-биле хөгжүлгөсүн материал-буудурулгени суурун тургузуурун кайгамчык улуг сорулгалары совет улустун мурунунда туруп турар, ол суур материалдыг чаагай чүдүлгөн бүгү-ле хөмчириниң абыштыр арганы иштаткөсө бөөр. Чоңуну ийжи бүртүгүн-ге ошаптыр продукция бүдүрүлгөн талазы-биле эң-не сайзыраптай капиталисттиг чүрттарың чөдө болган эртер—совет улустун мурунунга ол сорулганы социалисттиг революцияны мырпай өгөсүн-ле улуг Ленин салган. Коммунисттиг партиянын XX съезинде ол сорулганы төртүгүт эң кыска хуусазларда шиптирелтөөрүн боттуг арганы үндөсөдү.

Ол сорулганы төртүгүт көсүк үеде челиштинин күссөдүрүлгөсө чүгүлө бүгү чүдүлгөсө бөр бөр? Ийе, бөр.

Бирээде, бисте совет эрте-чагыра бар, ол туруп турда ажычмынар, тараачынар, интеллигенция бүгү байлактарын чүгүлө бүдүрүлгөсүн өөс, харын база баш кылычкы-дери болу, боттарыга, бүгү интеллигенция чаагай чоругу-га ачылган турарлар: бүдүрүлгөн чепсек-херекселеринде инти өңчүлүг, бүгү ажал-агынын планын чорудуп, кылганы барымаалап гуваарыны социалисттиг принциптер-дир-социалисттиг тургузугу кризистерин болган депрессия-дарын, бүдүрүлгөн анархизм болган маңгыстайдыр сымпар чорутуу билбес. Бисте совет интеллигенция башка-рыкчы күжү—марксизм-ленинизмдин улуг өөрдүн-биле чөпсөлгөн Коммунисттиг партия бар.

Ийде, бистин чүртүвүс эгэрткөсө бөйдүс байлактар-лыг. Совет Эмгектин демир болган марганец рудаларынын, чес-холаның, коргулунуң, боситтериниң, инверсиялы, вольт-франкын, нефтиниң, калийин дустарынын, фосфат чиг-эки-ни, торфун шипчилетинген курлавырларынын талазы-биле, гидроэнергетиктиг болган ыш курлавырларынын талазы-биле делегейге бирги чери ээлет турар. Хөмүр даш-тын шипчилетинген курлавырларынын талазы-биле ССР-де делегейде ийги чери ээлет турар. Байлактын бөйдүс газ-таргыч черлерин, ажалынын, хөй-хөй көвөр металлур-

ааны, атомнуг чиг-эткин болган өскө-дөө ажыктыг казык-алдарын күчүлүг курлавырларын ажыткан болган шип-чилөөн. Көдө ажык-агытай таражыч черлериниң фондузу кайгамчык улуг. Ол байлактар бистин улус ажык-агыны-мыстың үр үеде бүгү херекселерин артыр дугалап шыдаар.

Үште, совет улус күчүлүг болган бүгү тала-биле хөгжүлгөсүн индустрияны тургустун. 1913 чылда бодаларга бистин улетпирүгүс 1960 чылда продукцияны 40 ажыг катан хөйүгү бүдүрүп үндүрер. Ол чүгү дөш, бистин улетпирүгүс революция мурунунда Россиянын бүдүн чык дүр-гүзүндө бүдүрүп үндүрүп турганы аяар продукцияны тос хо-нук бүртүгүлө-ле бүдүрүп үндүрер дөңи ол-лур. Алдыг беш чылда Совет чүрттүн улетпирүгүс базаны кайгамчык улуг хемчөөлгө калбарар, 6 муң хире улуг-улуг индустриал-дыг бүдүрүлгөсүн тургустунар. ССР-иниң Европа кезөөнүн чангыс ай энергосистеманы тургустуу турар, а кезиңге-ле барып бүгү Совет Эмгектинин чангыс ай кайгамчык улуг энергосистеманы тургустунар.

Дөрттө, бистин чүртүвүс бүдүрүлгөн амгы үедеге техника-ны башкары, оңу бурунгаар шипчилей шыдаар кижжи күштеринин алды өрткөсү курлавырлыг болуп турар. Хөй-хөй миллион мергекчилдиг ажыччынар болган колхозчулар, инженер-техниктиг ажылдакчылар, агрономнар болган зоо-техниктер амгы үениң улуг бүдүрүлгөн хөгжүлгөн кайгамчык улуг дүрүлгөн боттарыга шингелдей алган-нар. Волховтан Днепр тууунга, Днепр тууундан Волга станцияларынын тууунга, Волга станцияларындан Брат-скийн болган Красноярскийн гиганттарыга чедир—бо орук болза, бистин чүртүвүсү кадрларын өздөсүнн чайгылаача демээ кылдыр өөстүп турар.

Бөштө, ажал-агынын социалисттиг системаның капиталисттиг системаның мурунунга артык күштүг маргында чөк. Оңу ССР-иниң болган капиталисттиг чүрттарың экономика хөгжүлгөсүнн темпериин деңсезтирген күштүг-биле балтык турар. 1913 чылдан 1955 чылга чедир үениң дүргүзүндө ССР-ге бүгү улетпирүгү продукцияны чоңуну кижжи санынга ошаптыр алдыр, 19,4 катан, АКШ-ка—2,3 катан, Англияга—1,6 катан, Францияга—1,8 катан өскөн. 1913 чылда бодаларга чоңуну кижжи санын-га ошаптыр канын 7,5 катан хөйүгү эңилдир турар бис, а Американы Каттыкын Штаттарыга чүгүлө 2 катан, Англияга—2,3 катан, Францияга—1,7 катан, Барын Германияга—1,9 катан хөйүгү эңилдир турар. ССР-ге чоңуну кижжи санынга ошаптыр хөмүр даш тымык-чы (кара хөмүр дашка санаарга) ол-ла үениң дүргүзүндө 8,3 катан көздөөр, ол үеде АКШ-ка ол 2 катан, Англияга—30 хуу кылмырган, а Францияга чүгүлө 1,2 катан, Барын Германияга—1,1 катан өскөн. Совет Эмгектин 1955 чылда чоңуну кижжи санынга ошаптыр 1913 чылдан 61,5 катан хөй электростанцияны ачылган кылган, а АКШ-ка—14,5 катан, Англияга—17,5 катан хөйүгү ачылган кылган. ССР-ге чоңуну кижжи санынга ошаптыр херексел чүдүлгөн улетпирүгүн бүдүрүп үндүрер 1913 чылдан 1955 чыл-га чедир үениң дүргүзүндө 7,6 катан, а АКШ-ка чүгүлө 1,5 катан көздөөр.

Фактылар ындыг-дыр. ССР-иниң кол экономиктиг сорул-галын бистер төгүлүгүт эң кыска хуусазларда шиптирел-төөр болган ымавалы шиптирелтөөр бис дөңсөн бистин ха-ны болган өрткөсө үндөсүнн бүдүрүлгөсүн ол факты-ларга балтыктыгы турар. (Адыш чаксаашымы). Дайы-ны чүдө-бузар чүве кылдыр кармап каапталынар, салы-лажымынар, тайбын күш-ажыктын талазынга, экономик-тиг чарыктын талазынга кай-ла интеллигент системалары шөпөп көрөсөдүр деп капиталисттиг делегейге база санал-дан турар бис. (Адыш чаксаашымы).

Артык күштер социалисттиг системаның талазында дөң-дөш даштыкынын калык политиктери билги турарлар, бистин экономика хөгжүлгөсүнн бекки темпери-биле бүгү хөгжүлгөсүн олар дүзүлгөн өөсүлүп турарлар. Чижээ-лээрге, «Юнайтед Стэйтс Ньюс энд Уорлд репорте» деп амер-ик журналдын «Россия дайын чөккө тилөөрүн чүгө баш ууур көрүп турармы?» деп бо чылдын март 16-да чүгүлө-дө билсөн бола: «Россия дайынын таварыштырган гре-диништерин дайын өөсүлгө 10 чылдарын дүргүзүндө узуткаан болган улетпирүгүт кол адырларың чаа-чаа бү-дүрүлгөсүнн рекордтарын тургустун. Россиянын кестир беш чылдарын интиде планнары бола, ол беш чылдарын интиде АКШ-та төлөсөлүг турарыңа бодалар дыка улуг хемчөөлгөсө улетпирүгү калбартырын көрүп ту-рар... Бир өсө планнарын көрүп турар сорулгалар күч-сетине бөр болза, Россия беш чылдарын дүргүзүндө кай эңилдирерин, нефть тымыкынын, цемент болган өскө-дөө улетпирүгү кылдырларын бүдүрүлгөн талазы-биле АКШ-тин бирги черте турарыга айымын тургуза бөр болган хөмүр даш тымыкынын талазы-биле АКШ-ты эртер апаар».

Ие, келир үе коммунисттин талазында. Ийде болза-даа, экономиктиг чарыкча тымыкы чөкү чөдөсө, оңу чаа-дан азыр херек. Бистин үенисте өрткө болган техника кай-гамчыктыг ыраа башы-биле бурунгаарлай турар. Банды-даа өргөжирөөр өөрдөсө уду шиптирелтөөр деңсези, совет болган даштыкы өрткөн, техникамын эң чаа че-диништерин дүргөн шингелдин алды өрткөсө чүгүлө. Бистин тургузуурун бүгү артык күштерин чүгүлө бо та-варылаа ачылган болуп бис.

Бачыны чакырган чорун, хоужулар участоттар болган бюрократыг дөңгөсүнн бисте ам-даа өздөш эвес, «таалакчы коммунисттиг ителөөсүн», «коммюне-лешкини» деп Ленинниң алаан чүдүлгөн ам-даа хөй. Ото-нып кажарланма, коммунизм-биле хоолдуга, сал-салга, чаага, обломосуг, хоужунай чоруктар деп улуг өөстөр-биле угулталаа» деп болуң-даа болза, долу ханы уткамы ленинчи өөстөр (Чөг., үндүргөн 3, т. 27 арын 36) бөгүн хүнүн чүгүлө айтырып болуп дынамыл турары-нын узуру бо-лур.

Ажал-агыны эвес болган төгөчөкчү чоруктуң, улустун өт-хөргөсүн ийжи-биле көөр чоруктуң, бүдүрүлгөн кайгамчык улуг курлавырларын ажылаарын шыдажыр аргажо-биле кайм хамзан чок көөр чоруктуң фактылары бисте ам-даа өздөш эвес. Чижээ, беш беш чылда тууду болган монтаж ажыларынн үенин 17 миллиард рубль чингелер деп төлөсөлүг турган. Ол оналда чүгүлө күссө-тинмөсөн эвес, харын 9 миллиард рубль каражаны болдурган, оң түндөсүн беш чылдын дүргүзүндө туудуң үенин жө-гаатынган оналдага бодаларга 26 миллиард рубль аар бол-ган. Ол хөргөң-биле 700 мундан өздөш эвес чаагайын туттуган квалиттарынын тууун ап болуп турган ийи.

Моссоветтин пленумуну хуралыга Ленин, ажал-агың ажыктын чогуур «хымыргал» (ол өөстүн күрүнө уткамы-дык болбайнаан) херек болган «хымырганын» бис ам-даа өөрини албан-дыр бис деп айткан. Ажал-агың ажыктын методунуң дугайында: «Ажыктын санашымын шөвөгү болган ад-сетилдиг чорук, кыялалыг өргөсөл башкар, чалгаарава, оорлава, күш-ажык эң шиптиг са-гыла-чоруктуң сагы...» деп, ленинчи чөптүг негелдөөр ам-лаа бүгү күштүг-ле көвөр артып турар. (Чөг., т. 27, арын 215).

Партиянын Топ Комител ийе Совет чааа бүдүрүлгөсүн-ниң директорларынын өргөсөлүн калбартыр талазы-биле, ажал-агынын удурунун бюрократыг методтарын тура

тыртар болган бүдүрүлгөн өргөсөл башкара херекке ажыччынарын улам ынай шиптирелтөөр талазы-биле, чер-черин чогаалдыч өгөсөлүнн калбартыр талазы-биле дыка хөй хемчөлгөн боттандырган болган боттандырып турар, ол чорук интинин күш-ажыктын бүдүрүлгөн улам ынай өстүрерин болган материалдыг курлавырларын ажылаарын экижидерин хандырар ужуруг. Беш беш чылда улетпирүгү продукциянын бүгү өздөсүнн 2/3 күш-

Улуска бараан болуру, ленинизмге шычы чорук—Коммунисттиг партиянын бүгү тиилелгелеринин үндөсүнн

Эштер! Массаларын революстуг чогаалдыктын тур-густаны Совет күрүнө болза болуна утка-шынарымын та-лазы-биле социалисттиг күрүнө, демократиянын дөңи хөм-чи, бөзүлү улусту эрте-чагыраң боттандыгы болуп турар интеллигенция тургузуу өөгүдө эң байтай-ла балтыктынын тургустунар.

Шак мыныг салгыч салышыкы-биле хөгжүп турар аар индустрия болза бүгү социалисттиг экономиканың үндөсүн-ринин үндөсүн, бистин Төрөөн чүртүвүстүн байдалын болган күчү-шынарын үер дөш болуп турган болган бо-луп артар-даа. Оң-биле калы аар индустрияны хөгжүлгө-дө күрүнүн инти эрте-ажыктырыңа, социалисттиг инти-селдин кезигүнү — кижиниң эрте-ажыктырыңа чакыр-кан. Ленин социализм интеллигенция бүгү кезигүнерин чаагайжымын болган бүгү талазы хөгжүлгөн хандыр-ын интинин өңчүлгө үндөсүнн бүдүрүлгөн план эгэс оорган организастары кылдыр характарлаан. Ленин айтыканы бола: «Бүгү ажыкчы чоңорунуң амды-рың эң-не чик, оларга чаагай байдалды аргамы берип турар кылдыр калчаар кылмыр дөңи барымаалап, ин-теллигенция бүдүрүлгөн продукцияларын хуваарын өртөм бөзүлгө калбаа-биле негелдөөр база чогууру-биле чакыр-алдыр арганы чүгө социализм бөр. Оңу чүгө социализм боттандырып шыдаар». (Чөг., т. 27, арын 375). Ленинниң ол өөрдүлгөсүн бөзүлгө политикамын Коммунисттиг партиянын удурула болурун турар социализмниң кол экономиктиг хойлуунуң алыс уткамы илереткен.

Ажыкчы чоңорунуң чаагай байдалын чайгалы чөв өздүлгөн социализмниң кайгамчык улуг чаалап алышы-нын деп санаар өрткөн бис. Ийчанмыкөсө бо талазы-биле шиптирелтиг сорулгалар ам-даа хөй, чүгө дөңгө, бөзүлгө материалдыг болган кулчулуктуг негелдөөр со-саал чөк өөрү турар. Ажал-агың чакык продукцияларын болган улетпирүгү барынаарын чөптүр абыкшыла бисте ам-даа чөк. Салгыч чөптөстөр хөй. Кайгамчык улуг тууду-шун чорук тургаас, чүртүлгө бажыларыңа негелдө ам-даа өөрү болуп артышыаан турар. Ажыкчы чоңорунуң ма-териалдыг чаагайжымын болган кулчулуктуг демелиниң улам ымайг бүгү талазы кулчулуктуг бүдүн програм-манын Коммунисттиг партия XX съезинин шиптир-леринде айткан.

Оң-биле холбаштыр көдө ажык-агың бүдүрүлгөн кү-штүг чөдүрерин бүгү улусту сорулгалы бирги чериниң ужу-дугалыг болуп турар. Совет чүрт кайгамчык улуг үнүн-дугаа чөдөр чөдөр болуп турар. Чүгө сөөлүг ийи чылдын дүргүзүндө 33 миллион гектар кут болган куруу-чы черлерин аярдан. Чаа шингелдин алган черлерини шө-лү континенталдыг Европанын капиталисттиг чүрттарында тарааның бүгү тарылга шөлери-биле барык деп болуп ту-рар. Бис чаа черлерин моон-лаа сонгаар шингелдин азыр бис. Ийчаа-даа көдө ажык-агың продукцияларын чөптүр кылдыр хандырарын кол оруу—ол дөңгө бүгү кызы-ажык-агың кулчуларынын дүжүтүүн дыка белдире, ам ажыктын продукцияны белдире, муракчы дүрүл-гөн, өрткөн челиштинерин бүгү ажык-агыңга кал-баа-биле негелдөөр болуп.

Көдө ажык-агынын бүдүрүгү күштеринин улам ымайгы күчүлүг кулчулуктуг эң чүгүлө негелдөө-лөрүнн бирээни болза күш-ажыктын түндөсүнн кол-хозларың болган колхозчуларын материалдыг соңуу-рларын принциптин чайгылы чок чорудары болуп. Ком-мунисттиг партия биле Совет чааа бо талазы-биле туруп турган хажыдымыкынарын сөөлү чылдары өөртөсөн, социалисттиг бөзүлгө өргөсөл башкарымын ленинчи принциптерин катан тургузуу база хөгжүлгө, колхозчу тараачынар-биле шын экономиктиг харылааларын ханды-рып турар хемчөлгөн амчылдан кылган болган шиптиг боттандырып турар.

Көдө ажык-агынын эвес хөй продукцияныг белет-кел болган салгыч азыр өрткөсүнн бекдирин чоруткан, тараа талазы-биле ымавалы дуулааларын хемчөөлүн чигеткен; МТС-тин ажык дөш натура төлөсирин тыр-тары чорукчуткан; колхозчуларга көдө ажык-агың үндүрүлгөн хөмчөөр кулчулаа; колхоз бүдүрүлгөсүнн планнашыкын бедергей төлөчүлөр чорукту чаалтык; бо-лунуң коллективтиг бүдүрүлгөн долу өргөл эгээр—колхозчуларын инциативаны болган бот-тымын чор-уун дүжүлгөсүн турган моондартарын чайлаткан. Ол хөм-чөлөр социалисттиг күрүнүн күчү-шынарын чөдөсүн-чи болуп ажыктын агы биле колхозчу тараачынарын бөзүлгөсө өздөсөл улам ынай кызыларыга чедирген.

Бистин чүртүвүсүтү продукция-биле болган көдө ажы-агынын чиг-эки-биле четче хандырарын айтырын эң кыска хуусазда шиптирелтөөр ам бистер күчүлүг техни-калы болган бирги чериниң кадрларын болуп турар бис. Мында аргалар эң калбаа. Бир эвес РСФСР-ин Воронеж, Курск Белгород, Рязань областтарыга болган Украин ССР-иниң чамлык областтарыга 1955 чылда чөдөсө алдынганы ишпаш, сүт саалдымын ийде бекки өздөс-лөн колхозтар чөдөсө азыр болза, сүт бүдүрүлгөсүнн тала-зы-биле алдыг беш чылдын оналгаларын баштайгы ийи чылда-ла күссөсүнн туруп болуп дөңсөн чик кылдыр чүгүлгөсүлгө-ла четчир. Бир эвес бүгү чуртун колхозта-рыга болган совохоттарыга алдыг беш чыл планынын талазы-биле өт бүдүрүлгөн 1960 чылда 2,3 катан улга-тыр өөр ужуруг болза, Украин ССР-иниң колхозтары бол-ган совохотары эвс бүдүрүлгөн ийи катан өстүрерин болган оң интиде хаваан эвс бүдүрерин 1956 чылда үш катан көздөдүрүн күссөсүнн.

Эштер! Партиянын XX съезин улустун амчылдыр ден-нелин улам ынай белдирерин талазы-биле ажыкларын калбаа программанын плин үндүргөн. Херексел чүдүлгөн-ниң бүдүрүлгөн дыка белдир дугайында болганч-ла ажык-агымай алаа чыдар, чүртүн байлак курлавырлар-

ажыкты механизастаанын болган организастаанынын үндөсүнн күш-ажыктын бүдүрүлгөн бекдирерин күссө-биле алдыган. Алдыг беш чылда оң күссө-биле улетпир продукциянын негелдөөр 4/5 ажык алдын-ган турар ужуруг. Ийчанган улус ажык-агынын бүгү адырларыга күш-ажыктын бүдүрүлгөн шиптирелтөөр бекдирер коммунисттиг тургузушуну эң чүгүлө сө-рулгаларынн бирээни болуп турар.

Ийи калбаа-биле ажылавышаан, чик болган ажал-чөм улетпирүгү кызымаа-биле хөгжүлгөн дугайында чүгүлө болуп турар. Бараан саарылганы болган чүртүлгө туудушунун, интинин чөмөннелгө черлеринин, уруу-лар албан черлеринин четкериң калбартырың дугай-ында, ажык хүнүн кызырарын, чавыс төлөсөр ап турар ажык-агынын ажыл төлөсөр бекдирерин дугайында, пенсия хөргөн үндөсүн-биле экижидерин, бүдүрүлгө болган амчылдыр-чүртүлгө хөргөсөннөрдө байдалы экижир болган өскө-дөө хөй-хөй улуг хемчөлөрүн дугайында чүгүлө болуп турар.

Ол улуг болган нарын сорулгаларын челиштинин шиптирелтөөр бистин күрүнө апаралында чүгүлө-базы хөмчирин бюрократыг хажыдымыкынарын болган ажык саададыр чорукту узууга, бүдүрүлгө курлавырларын эң эки ажыкларынга ажыкчынарын, колхозчуларын, ин-женерлерин, агрономдарын материалдыг соңуулааны бе-дире, бүдүрүлгөн шуут өргөл башкарыңа ажы-чынарын болган колхозчуларын калбаа-биле шиптир-лери өрткөсө чүгүлө. Бистин партия, комсомо, совет, ажал-агың, профсоюздар улетпирүгүлөрү—улуг-лар-даа, бичилер-даа бөзүлгө ленинчи ажыкларын партия не-геп турар. Олар салгычын амчылдырын ханы интиде чурттаар, ол амчылдырды бүгү талазы-биле билер, каны-даа айтыры талазы-биле массаның салгыч хөвүн каны-даа үеде, оң бөзүлгө чүгүлгөсүн, херекелерин, салгыч болдарын алдылга чок толарды билер ужуруг... эң хууу-биле көрүп турган, ол херекелеринин салгыч чөвөтүр хандырар турган массаның кызыгар чөк ителгөсө бо-лунга чаалап ап билер херек» деп Ильич бижсөн. (Чөг., т. 33 арын 166—167).

Эштер! Марксизм болза, интеллигенция хойлу-ларынын дугайында, социализм болган коммунизм тургу-зушунуң дугайында өрткөн болуп, интеллигенция төгү-эти улуг кижилерин, маалымдарын, колхозчуларын төгү-эти кылдыр идеалистти көөр чорукка улур демиселге тынылган. Ленин «саадырлар болган мөң чоңор-дөр народиктиг субъективни теорияны дыка шымын шүгүлгөсө таварыштырган. Төгү материалды инти-селдин төгүлгөн хойлу бөзүлгө шымын чорудула деп көрүп турар, а бүгү материалдыг чаагай чүдүлгөн болган кулчулуктын үнелиг чүдүлгөн тургузуу турар чоңу, ажыкчы массаларын кол күш, төгүлгөн чога-алдыкчы деп санап турар».

Октабры революцияны, Совет эрте-чагыра улусту төгү-лүгү чогаалдыч чоруктуг бекдирерин чөдөр көдүргө, амчылдырды бүгү талазында массаларын ийелпейниң болган инциативаның көстүп өрткөн чөдөсөлүгү ийи хандырар. «Дирги чогаалдыч социализм... болза, улус массаларын боттарынын

Эш Д. Т. ШЕПИЛОВТУҢ илеткелиниң төнчүзү

Ийи-чангыс иккилерге чүдүр чорукка удуз, төөгүнү материалчы билери дээш демисепшишаан, удузду депшиди үдүрүп, идеген турары удузгучуларын, баштыкчыларын, баштынанын ролун революция марксизм чок дийеи, харын удуз ужуз-дузаккы кылдыр көрүп турар. «Төгүгү чаягыс-даа ангы бир эвес шимчешкини организастан база удузгучулар бодуну мурнакчы төлөөкчелерин, бодуну политикти баштыкчыларын көдүрүп үдүрбей турган болза тергидели чедиш албас» деп Ленин чугаалаан. (Чог., т. 4, арын 345). Коллективтиг удузгучулар болгаш массаларнын калбак бот-тывынгарынын ленинчи принциптери бодурулган, школын, армияны болгаш оон-даа эске черлерин митинг боду-биле өргөлөп баштаары ол эвес болгай. Төгүгү кол тургузучулар «маадырлар» болур дээр идеалистиг үзгө-даа удуз база удузгучуларын ат-алдарына удузларын турар анархизмге-даа удуз демиседи марксизм-ленинизм чорудуп келген болгаш чорудуп турар-даа.

Эштер! Социалист революцияга амычын адынын баштыкчы болгаш организастан чаз ниятелиди тургузар дээш демисеге совет улусту организастан болгаш баштыкчы болза, бистиң адырары Коммунист партияны болуп турар. Партиянын күжү чүдөп дие, эң мурнакчы теория-биле чөсөргөнген чангыс бодурулганын — коммунистерин, марксистерин-ленинчилерин партияны болуп турарында; эң калбак улусту массалар-биле оң тууш харылаалында; партиянын күжү — оң организастан чорунда, демократтыг централизация, оң удузгучуларнын коллективтинде болур. Удузгучу херөө дээш бодуну эрес-дидим демисеп-биле партия бистиң чуртувустуң бүт амычтын чоннарын, амы-дума коммунист болгаш амычтын партияларын, делегейин бүтү бодуну иккилериниң кымытаржык мнакшынын болгаш кымытаржык бугу-трелин чалаал алган.

XX съездине болгаш оң сөзүндө бүтү партияга калбарган калып-шыгы, мичамыжык эне-не өргөжөк чугула болгаш амычтыг шүтүчүлөк база бот-шүтүчүлөк-биле хоабтыр буржуаз парламт болгаш радио советке удуз черлик шуугашкыныг чуртурушкуну көдүргөн. Марксизм-ленинизмдин программасы өредигерин болгаш принциптерин, ат-алдарын болгаш арын-нүгүрүн өскүган, империализмин сажы-сеткил таламы-биле чөсөк тудукчулары хажыдарын, бистиң социалист идеалдарынысты болгаш корум-чурумнарынысты хопап-нүгүлдөөрин, совет улустуң болгаш оң коммунист авангардын улуг амыч-чорудуларын бужартадырын орадамын турарлар. Иччала-даа ол орадамынчыклар бо-лаа удаа буржуазияга чугаажык таваргыр. Кайы-бир иккилерге таваргыр, таваргышпаз хамаан чокка чүдүдү-түмөйи барып болбас, хажыдып болбас төөгүдү фактылар бар. «Болуп турганынын үзүндө 10 миллион кижи өлүктөн, 20 миллион амыч кижи балыгталыган болгаш берти-межел кылдыр үредигерин делегейин бири дайынын оң зар-берге хан-төгүшкүнүгү сегирип алышкынарында удуз өрүктү чүгө ленинизм көргөсөн төгүлүг факт ол болур.

Россиянын амычын ангызынын амычтын тараачын-нар-биле амычте, марксисти-ленинчи теория-биле чөсөргөнгөн Коммунист партиянын башталганы-биле, буурап дүшкөн хааныг тургузгучу бугуруларынга күчүдү эвес күрүнгөн тургусканы төгүлүг факт ол болур. Шаанда өргө-шөлө чок, даралтырып чораян удузтар акы-дуна найырал-биле канчалып быжыккан, тускай догунаан болгаш чекетелип көгүп турар удузтар алпарганар.

Иян андымын болгаш болбаазыраваан бугурулгелг шаандагы тренги Русь болза, ленинизмдин бедиң идеала-

рынның үдөшүннөк кыска хуусаада бири чергенни машина тудуктуг, амыч үдөш энергетикалыг, шуугурур бугурулгелг, автоматикалыг, реактивтиг болгаш атомуту техникалыг, улуг база механизастатынган кезде амыч-агылыг күчүдү индустриалдыг колхозчу күрүне болу берген төгүлүг факт ол болур.

Делегейин ийги дайынын чыдарында өлүм-чидимни болгаш үрөп-тонаашкынын таварыштырып, фашист ара-таннарын аг шерин барык бүтү Европаны долуп келген үдө, муң-муң чылдарда тургузуп келген цивилизация чыла-ча шаптырар, хүл-ийба болур деп чамдыктарга мичаар бодатынын турар үдө, мичаар дайынын гужаманналыг аг-шериглерин чыла-шаварыга совет улус болгаш оң эрес-дидим Чөсөргө Күштери шийтпартит ролуу ойбанын төгүлүг факт болур.

Ам Совет Эвилеиң капиталист делегейде чааскаанзыр-гай ортудук эвес, а бүтү кижэ төргөтөгөнниң үштүң бир-рөөннен амыч кижэ чурттап турар, чер бөмбүрөөнниң денскөөриниң дөрткү кезин эелеп турар социалист чурттарынын улуг калы амыч-агылыгынын кол кезип болуп турары төгүлүг факт ол болур.

Ам марксизм-ленинизмдин идеалы Барын чүктө-даа, Чөөн чүктө-даа улустарың океан ишкеш күчүдүг хосталгалыг шимчешкиниң материалдыг күжү болу берген, төгүлүг факт ол болур. Ол идеал империалисти дараакчыларга удуз, колониализмин бужар-бак системанын удуз демисеп турар чүс-чүс миллион кижилерин тугу болгаш хей-аът киричкени болу берген. Капиталист, хамаарылганы болгаш колония чурттарда коммунист партиялар өзүп, быжынып турар; дайың айылында болгаш реакцияга удуз, амычтын чоннарын амырталчы эрге-ажыктары дээш, амычтын шимчешкиниң чарлышкыны амыч тилээр болгаш амычтын ангынын чангыс эвин быжылаар дээш демисеге оларның амыч-чорудуламы илпейкини турар. Пролетары империализмин ленинчи туугаа оорук киригек коммунист партиялар улустуң эң калбак массаларын тайбык болгаш хосталга дээш, демократия болгаш социализм дээш демисеге оларын бугурулгелг баштап чорур.

Улустарың хосталга, аас-кежичке, чырыкче ол шимчешкини империалист реакцияныг каныг-даа күштери доктадып шыдаас. «Тилекеге мөлчүтүргеннериң таламын-га болур, чүгө дие амыртал оларын таламын саанык күжү, массаның күжү, «бөдүн улустуң» деп адаар амычтарынын болгаш тараачыларынын энергиянын болгаш чогадыкчы салым-чазанынын бүтү канчаар-даа аажок улуг курдамырларынын, чаз чүвени тургузарынче оттуп турар, бурунгаар чүтүп турар бүтү эрес-шүдүгү, илпейкиң ак-сеткиң чоруктарың эгээртинмес үнер дөстөрүң күжү оларын таламын. Тилекеге оларын таламын» деп Ленин бижээн. (Чог., т. 26, арын 364). (Диммиттиг адыш часкаашкыны).

Бистиң үе болза, марксизм-ленинизмдин улам-на тилеп турар идеяларын улуг тилелгезиниң үзи болуп турар. Ол идеаларга хей-аът кирген Совет Эвилеиниң Коммунист партияны улусту оң эң сорулагы — коммунизмге бугурулгелг ашпар чорур. (Адыш часкаашкыны).

Тургузучу улуг совет улуса адыр! (Адыш часкаашкыны).

Коммунизм тургузары дээш демисеге совет улустуң хей-аът киричкени болгаш удузгучу күжү — Коммунист партияга адыр! (Диммиттиг адыш часкаашкыны).

Амыч үениң тилелгели тугу, бугу дөштөгелг кижэ төргөтөгелг тугу — марксизм-ленинизм делегерин! (Ургүчүлөдөг, диммиттиг адыш часкаашкыны).

Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтуң Англияда чоруп турарынын дугайында

ЛОНДОН. Н. А. Булганин биле Н. С. Хрущевтиң келгенине парламта улуг ичтөргөтүлгелг салып турар. Совет удузгучуларын анган найысалада ийги хүн иштинде чоруп турарынын дугайында дындамгыларын бүтү солуннар бөсүк черлеринде чарлап база делегейиң ийи дайынынын «үргөкчелериниң тураскаанын» Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтуң велок чөкөтөр салып турган «йүз, совет элчин черинге эртеги найы-лапган болгаш өскөлериң-даа тырттырган фото-чураттарын парлап үдүрүп турар. Совет, анган удузгучуларын аразында чугааламышкынарынын эгелериниң дугайын солуннар дындамгып турарлар.

«Ньюс кроникл» болгаш «Дейли геральд» солуннар совет удузгучуларын келгенине тураскааткан редакция чүдө-дерин парлап үдүрүткөн. «Булганин биле Хрущев бистиң чазавыс-биле чугула чугааламышкынын кымыртыга беле-ниң бүтү-ле демкелерин илередиң турар-лар. Ол дөрге, малагыя улустуң күрөп турар чүдү болур. Удуз боттуг херектерин болгаш херектер дугайында чугаала-жышкынарын күөп турар. Бүтү-ни-ти тайбынын херөөнге амычтыг са-мышкынын шийтпиреңиң турар ол ужу-ражышкынын ужуз-дузаккы экин-би-ле билбизпаан, улус чон кичөөнгейлг болгаш угаамылганы хайгаарал турар» деп «Дейли геральд» солун бижээн.

Бөгүгү солуннарның орайтамы үндүр-ген дугаарлары апрель 19-та Совет элчин черинге болган эртеги шайылаага Н. С. Хрущевтуң чугаазына кол кичөөнгейлг салганар. Солуннарның хей кезин Н. С. Хрущевтуң чугаазын бири ариннарында улуг эгелер адаанда бүтү-ле аринны долур делегерейиң-биле парлап үдүрүткөн. Солуннар даразында эгелерин бергелээн. «Дейли экспресс» — тайбың чурттары карачангыс үнер арта ол», «Дейли телеграф энд Морнинг пост» — «Хрущев: бис арыг чүрөстөрүң-биле келдиңиз дээш. Англия биле АКШ-тың аразында чар-лышкыны болурунунда ойталап турар. Унер арта чангыс — калба догунаары бо-лур». «Дейли геральд» — «Хрущев Ан-глияга карачангыс-ла үнер артангы дугайын чугаалап тур».

«Норкшир пост» солун совет удузгучуларын Лондонда ийги хүн иштинде чоруп турарынын дугайында бодуну дипломаттыг хайгааракчыны Форбс Дамын делегерейиң дындамгы бири ар-нында парлап үдүргөн. «Совет тала элээн сымый найыралче чүтүдүп турар» деп ол дындамгынын улус эгелерин адаан-да оваллап демгелээн. «Россия болза элээн найыралдыг харылааларын болгаш дү-күдүрү чорукту чымчачырын күөп тур-дур» деп хайгааракчы бижээн. Ол ийи чүтү болза, Булганин биле Хрущев-ти Иден-биле Дауниң стретке апрель 19-та баштайгы амыч-херекти ужура-жышкыныга чугаалаарынын темазы бол-ган.

«Норкшир пост» солун редакция чүдө-лүдө совет удузгучуларын Англияга чоруп турган үзүндө эл-найыралдыг эвес байдалды тургузарын орадамын кижэ турса ону буруу шаап көөр деп бижээн.

Лондонга келгеш Н. А. Булганиннын кылган меделгел чүвениң байдалын ылаптыг билеп алырынга сиңдиккен турган деп демгелээн, «шап-ла индыг боттуг күөл-биле ангалчанаар, бистер ол келишиңге байырап база эки үрө-түңгелдерин четиппейи манап турар бис» деп солун бижээн.

КУР-нуң көдээ амыч-агызынын болгаш суггарылазынын мурнакчыларынын бугу-кыдат слөду

ПЕКИН. Көдээ амыч-агызын болгаш суггарылазын мурнакчыларынын Бүтү-кыдат слөду Пекинде амычтыган, инда 700 амыч төлөөр кирип турарлар. Совет Эвилелиниң көдээ амыч-агызынын амыч-агызынын төлөөрлеринде инда база кирип турар.

Илетке кылган КУР-нуң көдээ амыч-агы министри Ляо Лу-инның демгел-лээн болза, көдээ амыч-агынын кооп-сартмары дээш бүтү чуртка калбарган шимчешкени кылат көдээ амыч-агынын техника-биле чартырынга машина-трактор станцияларынын чугула ролун ол айткан.

Суггарылазы министриниң орадамын Чжоу Цзюнь-минниң бодуну чугаазына

меделгелни болза, сөзүгү алды чылдыг дүргүдө Кыдатта суггарылазын улуг амычлары чорутууган. Хуанхэ хемниң уунга 13 миллион му (бир му 0,06 гага деңежир) шөлгө суг үрлөөшкенин амычтын мөңгөи-биле уузууан. Иянды кемге чер казар амычларын көмчөөлө 6 чылдыг дүргүдө 346 миллион кубометр хире болган. Чжоу Цзюнь-мин түд-нел сөзүгө хөрүн үрлөөшкенин-биле демиселерин болгаш көдээ электростан-цияларын тудуунуң айттырларынга доктаавышаан, чурттуг көдээ амыч-агынын улам ылай сайырадырыңа ол амычларын улуг ужуз-дузаккы демгел дээш.

(СЭТА)

Багдад пактызынын доктаамал чөвүлелиниң сессиязынын доозулганы

ТЕГЕРАН. Апрель 19-та Тегеранга багдадтың шериг пактызынын доктаамал Чөвүлелиниң 4 хүн иштинде үргүдүчүзүн ийги сессиязы доозулган, инда беш күрү-нелер: Англия, Турция, Пакистан, Ирак болгаш Иран кирип турар.

Чөвүлелиниң сессиязынын амычынга АКШ-тын күрүне секретарынын орада-чынын орадачыны Лой Гендерсон бол-гаш Атланд океанын чөөн таламы кезинде база Чер ортузуңу дайында амер-ики шериг-далай күштериниң кол коман-дылакчыны адмирал Кессиди баштаан амер-ики хайгааракчыларын улуг бөдү ил-пейкиң киришкен. Америк хайгааракчы-ларын бөдү багдад пактызынын кир-жичкени чурттарың бүтү төлөөрлеринде эң-не хей саныг болган.

Чөвүлелиниң сессиязынын баштайгы амыч хурамында ангыла бүтү хурадал-ры хаагы болуп өрткөн.

Сессиянын амычын чоруп турган үзүндө АКШ-тың төлөөкчизи Лой Гендерсон багдад пактызынын ийи комиссия-зына: экономиктиг комиссияга болгаш «үргөкчи чорудулаалар-биле демселедиң таламы-биле комиссия» дээрине АКШ-тын каттышканынын дугайын меделгел. Оон-биле чергелештир багдад пактызынын кол секретариатынын чангыс харылаа-нын шериг бөдүн АКШ тургузар деп Гендерсон меделгел.

Журналистер-биле беседазына Гендерсон болза, АКШ «багдад пактызынын со-рулазын барымдалааш», ол пактынын киржичкелери чурттарга политика, шериг болгаш экономика таламы-биле дузаламчы-нын көртүөр деп меделгел.

Журналистер бөдүтери болза, пакты-нын ийи комиссияларына АКШ-тың кат-тышкан чоруп, багдад пактынын калбар-тыр дээш орадамышкынарынын бүстүп дүшкениниң соонда, ону туулуңа чедир буурап дүжөр чоруткан чылдыг азыр дээш чүтүдүп турар пактынын чамдык киржичкелери чурттарың негелдеринде болган деп санап турарлар.

Багдад пактызынын доктаамал Чөвүлелиниң сессиязы доозулган соонда түнел дындамгынын парлап үдүргөн. Дындамг-

да чугаалааны болза, багдад пактызынын азыр киржичкелеринге экономиктиг болгаш техниктиг дузаламчыны улааттарыныча, а ол ишкеш оон бүтү киржичкелериниң орадамын техниктиг калы амыч-агыны күштелдирерине улаган пактынын эконо-миктиг комиссиянын саналдарын илестелин чөвүлө чугааламгы көргөш, чүдүдүг деп хуулоп алган. Оон-биле хө-бабтыр багдад пактызына каттышканы-ның болгаш боттарынга шыдамыр аргажөк шериг чарыгдаларын хуулоп алганын түнелдине пастьда кирип турар амыч чурттар экономика таламы-биле аар-берге байдалга таварышкан ужурунда ол чур-тар оларга Англияны болгаш АКШ-тың талазында экономиктиг болгаш техник-тиг дузаламчыны улааттарынын шыңг-негөөнөр деп демгелгел.

Иччала-даа дындамгынын түнелдине кестүн турарынын азыр, пактынын шериг таламы-биле күжөнишиңкини чамы-лаштырмаан. Пактынын киржичкелери чурттарга шериг таламы-биле дузаламчы-ны күштелдирерине чугула, ол сорулагы чед-ип алырынны өргөжөк чугуламы көрүдүп турар шериг комиссиянын чамат илестелин чөвүлө чугааламгы көргөн болгаш чүдүдүг деп хуулоп алган дээрин дында-мгыда айттыган. Пактынын киржичкелери чурттарың аразында шериг таламы-биле калы амыч-агыны быжылаар төлөөдө, америк төлөөкчизиниң савалыны «буурап шериг харылааалык тускай орган» тургузарын пасть шийтпирдөөн деп дындамгыда айткан. Багдад пакты-зынга каттыжарынга удуз демисеп турар «нейтралдыг» чурттарын дындамгы шүтүчүлөп турар.

Бүтүгө билидиги фактыларга чөртүп тур багдадтың шериг пактынын чүгө «самгалаалды пакты» болур, КНО-нуң Уставынын боданынга ол чөртүшөк болгаш кымы-лаа кыжанамай турар чүгө деп дындамгыда база катал бадыткап турар. Түнелдине багдад пактызынын доктаамал чөвүлелиниң даразындагы сессияны 1957 чылдын январьда Карачиге болур деп дындамгыда айткан.

(СЭТА)

Испанияда амыч-агыны соксадыгышкыны калбарып турар

ПАРИЖ. Париж парлагалынын медел-зи-биле амыч, испан амычтын чоннар амыч төлөөрлерин эстери дээш амыч соксадыгышкынын демселин үргүчүлө-вишаан турарлар. Амыч соксадыгышкынын Испаниянын соңу болгаш соңу-чөөн можуларынын чаз-чаз үлөтүр бугурулгел-леринде непертөөн. Амыч үдө 50 амыч муң амыччылар амыч соксадып турарлар.

Испания амыч амыч соксадыгышкы-нын демисеп франкочу бугу-чурумну дол-

тааткан үдөн бөөр эң-не калбак демисеп болур деп француз парламта оналлап дем-делген турар.

Испанияга амыч болушкуннары «Фран-Тирер» солун «Чуртуг политика таламы-биле чартырыңче» улус чөпүн чүтүчүлөп деп көрүп турар.

(СЭТА)

Испания амыч амыч соксадыгышкы-нын демисеп франкочу бугу-чурумну дол-

тааткан үдөн бөөр эң-не калбак демисеп болур деп француз парламта оналлап дем-делген турар.

Испанияга амыч болушкуннары «Фран-Тирер» солун «Чуртуг политика таламы-биле чартырыңче» улус чөпүн чүтүчүлөп деп көрүп турар.

(СЭТА)

Испания амыч амыч соксадыгышкы-нын демисеп франкочу бугу-чурумну дол-

тааткан үдөн бөөр эң-не калбак демисеп болур деп француз парламта оналлап дем-делген турар.

Испанияга амыч болушкуннары «Фран-Тирер» солун «Чуртуг политика таламы-биле чартырыңче» улус чөпүн чүтүчүлөп деп көрүп турар.

(СЭТА)

Испания амыч амыч соксадыгышкы-нын демисеп франкочу бугу-чурумну дол-

Тывага байырлыг хуралдар

Коммунист партиянын болгаш Совет Күрүнгөни улуг үдөлгөчү болгаш мерген улааныг баштыкчыны Владимир Ильич Ленинниң төртүнгөндөн бөөр 86 чыл болганын Тыва областың амычтын чоннары байырлаалы-биле демгелгел өрттирген.

Апрель 21-де Кызылдын Сталин аттыг култура бажыныга Кызыл хоорайның партия, совет болгаш хей-ини органи-зацияларынын, бугурулгелериниң амыч-

тын, албан-хаакчыларынын болгаш амычтын чоннарынны төлөөкчелериниң бай-ырлаалдыг хуралы болган. В. И. Ленин-ниң амыртал-чуртаалыгы болгаш революция амыч-чорудуламын дугайында СЭБП Кызыл хоорай комитетиниң секретары эш П. Т. Биселев илетке кыл-ган.

Турааның, Чадаанын, Шагаан-Ары-нын, Самагалдайны болгаш эске-даа рай-оннар төптөрүн култура бажынармы-

га, база ол ишкеш бүтү-ле албан органи-зациялар болгаш бугурулгелеринге, колхозтарга, МТС-терге, совхозтарга хей кижэ киржичкени байырлаалдыг хурал-дар болгулаан.

В. И. Ленинниң төртүнгөн хүнү — апрель 22-де колхозчулар, механизаторлар болгаш амычтын чоннар колхозчу ховулар-га массалыг воскресниктер организастан.

Бажынары тударынын планын Совет Тываның 12 чыл оюн таварыштыр доо-лар. Иччаан 1957 чылда бүтү колхозчуларын тозан амыч хуурун чуртаалга бажынары-биле хандырган турарын чедип алыр. Бо чылын колхозчор бугуру чангыс аай хөвирлиг эки шынарлыг чун-нар бажынарын, хаб бажынар черлерин, уруглар асыларын тударын чедип алыр. Ол тудуларын адын хуурун тус-чөриң бар курдамырлар даш, саман болгаш эске-даа чүдүлөр-биле кылар. Оон шынарын экижер. Мал кажаларын тударын болгаш оң сөптөгелерин чоруда-рын найы-даа колхозтар бо чылдын ок-тябрь бирини бетинде дооскан турар со-рулагы салган.

Ол сорулагы чедикшиңниг шийт-пирээр төлөөдө, күш-ажылың организа-ташкынын болгаш сагыла-чурумун эки-жилер, бугуручүлүгү белир, мурнакчы-ларын дүргүлгезин калбартыр, социали-стичары чарышты непертерд.

Бо чылдыг тудуларынның планнарын чедикшиңниг күөселерин хандырамы Сут-Хөл районун бугу район биле аразында социалистичарыштың бир кол көргүчү болурун чөвүлө хуралдын кир-жичкелери демгелгелгелер.

А. АНАРА.

Ол сорулагы чедикшиңниг шийт-пирээр төлөөдө, күш-ажылың организа-ташкынын болгаш сагыла-чурумун эки-жилер, бугуручүлүгү белир, мурнакчы-ларын дүргүлгезин калбартыр, социали-стичары чарышты непертерд.

Бо чылдыг тудуларынның планнарын чедикшиңниг күөселерин хандырамы Сут-Хөл районун бугу район биле аразында социалистичарыштың бир кол көргүчү болурун чөвүлө хуралдын кир-жичкелери демгелгелгелер.

А. АНАРА.

Ол сорулагы чедикшиңниг шийт-пирээр төлөөдө, күш-ажылың организа-ташкынын болгаш сагыла-чурумун эки-жилер, бугуручүлүгү белир, мурнакчы-ларын дүргүлгезин калбартыр, социали-стичары чарышты непертерд.

Бо чылдыг тудуларынның планнарын чедикшиңниг күөселерин хандырамы Сут-Хөл районун бугу район биле аразында социалистичарыштың бир кол көргүчү болурун чөвүлө хуралдын кир-жичкелери демгелгелгелер.

А. АНАРА.

Ол сорулагы чедикшиңниг шийт-пирээр төлөөдө, күш-ажылың организа-ташкынын болгаш сагыла-чурумун эки-жилер, бугуручүлүгү белир, мурнакчы-ларын дүргүлгезин калбартыр, социали-стичары чарышты непертерд.

Бо чылдыг тудуларынның планнарын чедикшиңниг күөселерин хандырамы Сут-Хөл районун бугу район биле аразында социалистичарыштың бир кол көргүчү болурун чөвүлө хуралдын кир-жичкелери демгелгелгелер.

М. ЧИМБИ.

Бажынары тударынын планын Совет Тываның 12 чыл оюн таварыштыр доо-лар. Иччаан 1957 чылда бүтү колхозчуларын тозан амыч хуурун чуртаалга бажынары-биле хандырган турарын чедип алыр. Бо чылын колхозчор бугуру чангыс аай хөвирлиг эки шынарлыг чун-нар бажынарын, хаб бажынар черлерин, уруглар асыларын тударын чедип алыр. Ол тудуларын адын хуурун тус-чөриң бар курдамырлар даш, саман болгаш эске-даа чүдүлөр-биле кылар. Оон шынарын экижер. Мал кажаларын тударын болгаш оң сөптөгелерин чоруда-рын найы-даа колхозтар бо чылдын ок-тябрь бирини бетинде дооскан турар со-рулагы салган.

Ол сорулагы чедикшиңниг шийт-пирээр төлөөдө, күш-ажылың организа-ташкынын болгаш сагыла-чурумун эки-жилер, бугуручүлүгү белир, мурнакчы-ларын дүргүлгезин калбартыр, социали-стичары чарышты непертерд.

Бо чылдыг тудуларынның планнарын чедикшиңниг күөселерин хандырамы Сут-Хөл районун бугу район